

Studie

van het IPO-secretariaat aan de leden van het Interbestuurlijk Plattelandsoverleg en geïnteresseerden

Regulier onderhoud van landschappelijke en recreatieve infrastructuur op het Vlaamse platteland

Studie: beperkte enquête en diagnose van de stand van zaken van de uitvoering en de regie van het regulier onderhoud van landschappelijke en recreatieve infrastructuur

Volgende thema-experten maakten deel uit van de werkgroep 'regulier onderhoud' en werkten samen aan deze studie,

Themacoördinator / analyse: Peter Vleugels

Voorzitter / trekker: Lambert Schoenmaekers

Deskundige / procesbegeleiding: Bram Verschuere

Experten / interviewers: Lambert Schoenmaekers, Alex Verhoeven, Peter Vleugels, Wouter Vuylsteke

Volgende thema-experten maakten deel uit van de themagroep 'regulier onderhoud', in alfabetische volgorde:

Voorzitter: Lambert Schoenmaekers

Themacoördinator: Peter Vleugels

Deskundige / procesbegeleider: Koen Verhoest en Bram Verschuere

Boerenbond: Koen Vanheukelom

Departement Landbouw en Visserij: Patricia Declercq

Departement Ruimtelijke Ordening, Wonen en Onroerend Erfgoed: Els Hofkens

Landelijk Vlaanderen: Bertrand de Lophem

Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen: Bea Kayaerts

Natuurpunt: Liesbet Cleynhens

Provincie Limburg - Provinciaal Centrum voor Cultureel Erfgoed: Christel Cornelissen

Provincie West-Vlaanderen - Dienst Gebiedsgerichte Werking: Wouter Vuylsteke

Regionaal Landschap Dijleland: Jan Verroken

Regionaal Landschap West-Vlaamse Heuvels: Dirk Cuvelier

Toerisme Vlaanderen: Dries Vercllyte

Trage Wegen: Steven Clays

Vlaamse Contactcommissie Monumentenzorg: Karel Dendooven

Vlaamse Vereniging van Steden en Gemeenten: Alex Verhoeven

Volgende organisaties en personen hebben hun samenwerking verleend tijdens de studie:

Boerenbond: Peter van Bossuyt

De Winning – Groenwerk: Filip Vanlommel

Gemeente Buggenhout: Marc Van Gerwen, Tom Quintelier

Gemeente Geetbets: Ingrid Claes, Guy Leus, Achille Nijns, Jo Roggen, Dina Spruyt, Hilde Thomas

Gemeente Hooglede: Joachim D'Eigens, Frank Renard

Gemeente Voeren: Hanne Mengels

Gemeente Zoersel: Monique De Feyter, Bob Peeters, Paul Stryckers, Bart Van Santvliet

IGEMO: Ingrid Beuls, Elke Dewilde

IGO Leuven: Jo Discart, Walter Op de Beeck

Natuurpunt: Tom Andries, Liesbet Cleynhens

Provincie Antwerpen: Philippe Debacker, Duan Gatto, Kristel Ketels, Dirk Meeus, Serge Migom, Sabine Ruts, Jan Seynaeve, Dirk Vandenbussche, Freek Vanlooveren, Patrick Van Riel

Provincie Limburg: Liesbeth Beusen, Peter Houben, David Michiels, Johan Van den Broek, Jef Van Meulder, Nicole Vreys

Provincie Oost-Vlaanderen: Joachim Calcoen, Dieter De Praetere, Didier Huygens, Martine Pieteraerens, Luc Taragola, Didier Van Brussel, Luc Van de Ryse

Provincie Vlaams-Brabant: Henk Daenen, Els Deconinck, Grete De Mayer, Davy Ickx, Geert Lefever, Petra Moons, Louis Palfliet, Björn Van Staeyen

Provincie West-Vlaanderen: Aleid Hemeryck, Katrien Hindryckx, Henk Schaut

Regionaal Landschap Vlaamse Ardennen: Eddy Raepsaet

Stad Brugge: Brigitte Beernaert, Patrick Cardinael, Luc Maene

Stad Hasselt: Paul Vos

Stad Mechelen: Johan Gheysen, Fons Van Dam, Patrick Zeeuws

Stad Ninove: Lutgard Arijns, Koenraad De Smet, Ann Wittouck

Stad Tienen: Guido Boogaerts, Lieve Kempeneers, Brigitte Reniers, Patrick Vandormael

Vakantiegenoegens: Kris De Cock, Boon Willems

Vlaamse Contactcommissie Monumentenzorg: Karel Dendooven

Westtoer: Tim Provoost, Michel Gilté

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
1. Inleiding	4
2. Stappenplan	6
3. Definitielijst Clusters	8
4. Resultaten en bespreking	12
4.1. Algemeen beeld in Vlaanderen	13
4.1.1. Wie doet wat en met welke middelen worden de werken gerealiseerd?	13
4.1.2. Screening gebiedsdekkende opname en realisatie: stand van zaken?	18
4.1.3. Screening gebiedsdekkende uitvoering: waarom?	19
4.1.3.1. Kleine landschapselementen	19
4.1.3.2. Klein historisch erfgoed	21
4.1.3.3. Recreatieve randinfrastructuur	22
4.1.4. Efficiëntie van uitvoering en regie: stand van zaken?	23
4.1.5. Efficiëntie van uitvoering: waarom?	24
4.1.5.1. Kleine landschapselementen	24
4.1.5.2. Klein historisch erfgoed	27
4.1.5.3. Recreatieve randinfrastructuur	28
4.1.6. Efficiëntie van regie: waarom?	30
4.1.6.1. Kleine landschapselementen	30
4.1.6.2. Klein historisch erfgoed	31
4.1.6.3. Recreatieve randinfrastructuur	32
4.2. Specifiek territoriaal beeld	33
4.3. Specifiek bestuurlijk beeld	33
5. Conclusies	34
5.1. Wordt het regulier onderhoud binnen het eigen werkingsgebied volledig gebiedsdekkend uitgevoerd?	35
5.1.1. Kleine landschapselementen	35
5.1.2. Klein historisch erfgoed	36
5.1.3. Recreatieve randinfrastructuur	36
5.1.4. Algemene trends en accenten	36
5.2. Gebeurt dat regulier onderhoud binnen het eigen werkingsgebied efficiënt?	36
5.2.1. Kleine landschapselementen	36
5.2.2. Klein historisch erfgoed	37
5.2.3. Recreatieve randinfrastructuur	37
5.2.4. Algemene trends en accenten	37
5.3. Wordt dat regulier onderhoud binnen het eigen werkingsgebied efficiënt geregisseerd?	37
5.3.1. Kleine landschapselementen	37
5.3.2. Klein historisch erfgoed	38
5.3.3. Recreatieve randinfrastructuur	38
5.3.4. Algemene trends en accenten	38
6. Werking Interbestuurlijk Plattelandsoverleg (IPO)	40
6.1. Het doel	41
6.2. Samenstelling IPO	41
6.3. Besluitvormingsprocedure aangaande een advies over een thema	42
6.4. Meer informatie	42
7. Bijlage: methode	44
7.1. Enquête	45
7.1.1. Steekproef en criteria	45
7.1.2. Interviewproces	46
7.1.3. Enquêteformulier	47
7.1.3.1. Kader	47
7.1.3.2. Definitielijst	48
7.1.3.3. Vragenlijst	49
7.2. Analyse	52
7.2.1. Van vragen naar overzichtstabellen	53
7.2.2. Kwantitatieve clustering	56
7.2.3. Kwalitatieve clustering	56
7.2.4. Definitielijst clusters	57
7.3. Weergave van de resultaten	57
7.3.1. Algemeen beeld	57
7.3.2. Territoriaal beeld	58
7.3.3. Bestuurlijk beeld	58
7.4. Formuleren van conclusies	58

1

Inleiding

Op het **bestuurlijk overleg** van 30 januari 2006 werd de **agenderingsfiche** 'uitvoering en coördinatie van het onderhoud van landschappelijke en recreatieve infrastructuren op het Vlaamse platteland' toegewezen aan het ondersteunende IPO overleg.

*"Landschappelijke en recreatieve infrastructuur op het platteland worden meestal aangelegd op terreinen die in eigendom zijn van openbare besturen (gemeenten, provincie, Vlaams Gewest, polderbesturen, ...). Naast de aanlegkosten van dergelijke infrastructuur is er ook de **beheerskost**, die jaarlijks dient gedragen te worden door deze besturen. In de praktijk begint in sommige regio's de beheerskost de bepalende factor te zijn voor het al dan niet uitvoeren van inrichtingswerken. Tegelijkertijd zijn lijnvormige infrastructuur soms in beheer van verschillende instanties, waarbij niet duidelijk is wie de coördinatie voor dit beheer moet doen. De toenemende vraag naar recreatieve ontsluiting en landschappelijke opwaardering van het platteland kan maar worden beantwoord als er tegelijkertijd wordt gesleuteld aan een **efficiënt, betaalbaar en goed gecoördineerd beheer** van deze infrastructuur."*

Er werd een **themagroep** opgestart. De themagroep wenste zich een globaal beeld te vormen van de bestaande werkingssystemen op het vlak van de basiszorg van landschappelijke en recreatieve infrastructuur op het Vlaamse platteland. De themagroep stelde een beperkte inventarisatieopdracht voor waarbij de stand van zaken van de basiszorg kon worden geanalyseerd.

Na akkoord van het Bestuurlijk Overleg van 12 december 2006, voerde het IPO het **onderzoek** uit onder begeleiding van de voorzitter en met onderzoekstechnische ondersteuning van een deskundige. Het IPO pretendeert niet alle Vlaamse werkingssystemen die zich bezig houden met regulier onderhoud van landschappelijke en recreatieve infrastructuur in kaart te hebben gebracht.

Er werden **25 respondenten** gekozen volgens bepaalde criteria (provinciebestuur, stadsbestuur met buitengebied, gemeentebestuur zonder regionaal landschap, samenwerkingsverband of intercommunales, middenveldorganisatie).

Niet alles werd onderzocht. Het onderzoek werd opgevat als een consultatieproces.

Er werd geconcentreerd op **3 facetten** van het regulier onderhoud, met name op **kleine landschapselementen (KLE)**, **klein historisch erfgoed (KHE)** en **recreatieve randinfrastructuur (RRI)**.

Voor elk van deze 3 facetten werden **3 kernvragen** gesteld:

- Wordt het regulier onderhoud binnen het eigen werkingsgebied volledig gebiedsdekkend uitgevoerd?
- Wordt dat regulier onderhoud binnen het eigen werkingsgebied efficiënt uitgevoerd?
- Wordt dat regulier onderhoud binnen het eigen werkingsgebied efficiënt geregisseerd?

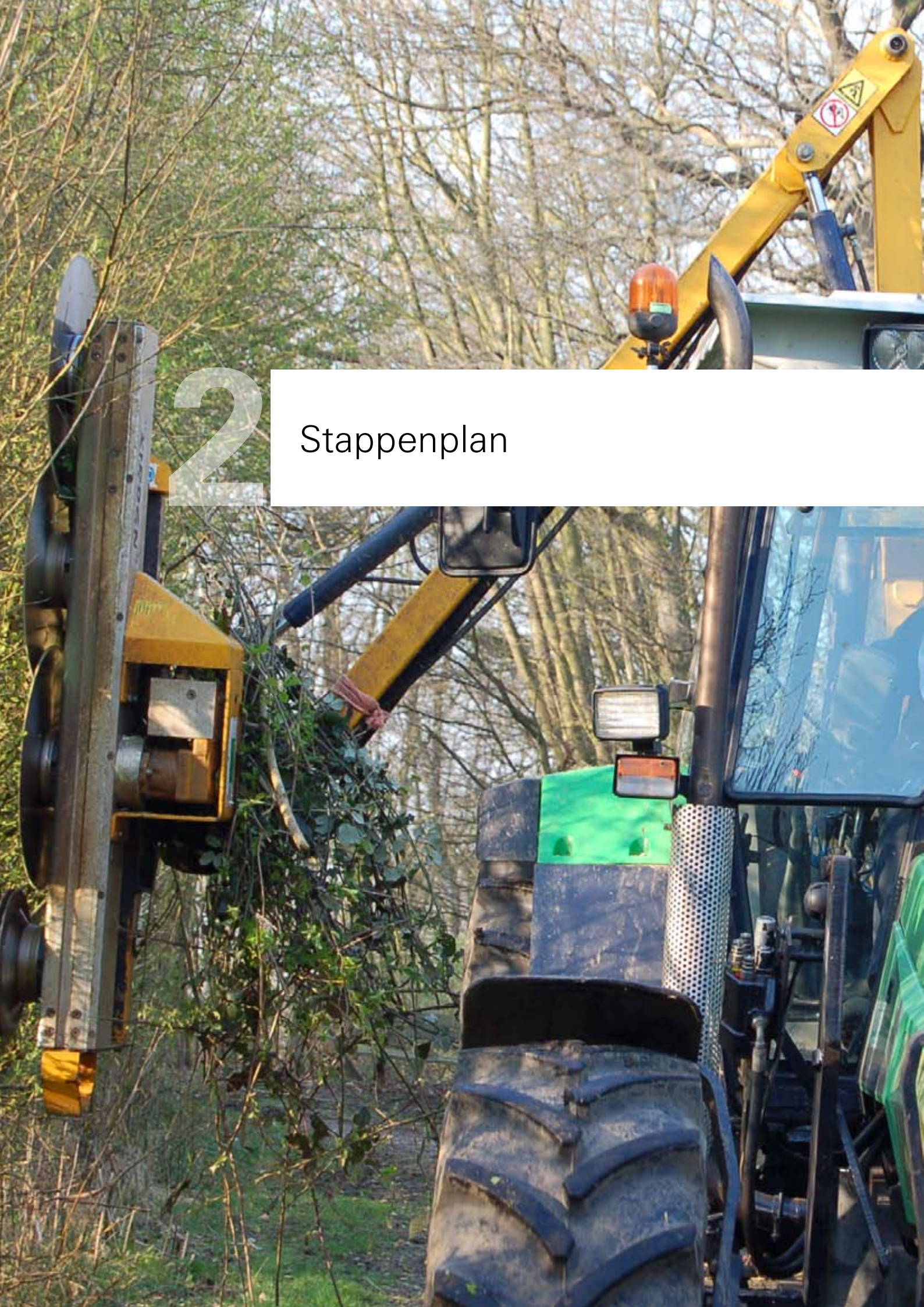
Door antwoorden te verzamelen op deze drie vragen werd het probleem scherper in kaart gebracht en geobjectiveerd. De studie beperkt zich tot het synthetiseren van een aantal onderzoeksconclusies.

De eindrapportering bestaat uit 2 afzonderlijke documenten, te raadplegen op **www.ipo-online.be** bij het thema onderhoud, of in te kijken bij de Vlaamse Landmaatschappij (zie achteraan deze brochure).

Een eerste deel, het Rapport, omvat de weergave van de resultaten en conclusies. Het tweede deel, de Bijlagennota, omvat alle bijhorende bijlagen (procesverloop, methodologie, datasets). Voorliggende publicatie vat de meest relevante elementen van beide documenten samen.

2

Stappenplan

De studie gebeurde volgens een aantal stappen.

- 1) De themagroep koos als methodologie voor een beperkte **enquête**.
- 2) De themagroep selecteerde **25 respondenten**. Voor elk van de 5 Vlaamse provincies werden respondenten gekozen volgens de criteria 'provinciebestuur', 'grote stad met buitengebied', 'kleine gemeente met ligging buiten een regionaal landschap', 'intercommunale of samenwerkingsverband'. Aanvullend werden 5 Vlaamse middenveldorganisaties gekozen. Dit leverde een representatieve groep van respondenten op voor Vlaanderen.
- 3) De respondenten werden geïnterviewd gedurende februari – mei 2007.
- 4) Tijdens de **interviews** werd het enquêteformulier gebruikt dat vooraf werd opgesteld door de themagroep (zie bijlage). De vragen richtten zich tot de gebiedsdekkende uitvoering van het regulier onderhoud en de efficiëntie van uitvoering en regie van het regulier onderhoud, en dit telkens voor kleine landschapselementen (KLE), klein historisch erfgoed (KHE) en recreatieve randinfrastructuur (RRI). De vragen hadden betrekking tot het eigen werkingsgebied van de respondent. Respondenten konden het probleem ook open trekken en het ruimer bekijken dan het eigen werkingsgebied.
- 5) De neerslag van elk gesprek werd ingevuld op het **enquêteformulier** en aansluitend getoetst bij de respondenten. De themagroep formuleerde tussentijdse opmerkingen. Dit alles resulteerde in een individuele dataset van alle enquêteformulieren.
- 6) De individuele dataset werd **geanalyseerd** (voor methode: zie bijlage).
- 7) Hieruit werden de resultaten afgeleid.
- 8) Vanuit deze resultaten werden een aantal conclusies afgeleid.

3

Definitielijst Clusters

De verzamelde data werden geclusterd (methode in bijlage). In de onderstaande tabel wordt een beknopt alfabetisch overzicht gegeven van de definities van de clusters. Dit verhoogt de leesbaarheid van de resultaten en conclusies.

CLUSTER	DEFINITIE
Bestuurlijk draagvlak	De mate waarin er bij een bestuur draagvlak is voor een efficiënt regulier onderhoud van landschappelijke en recreatieve infrastructuur. De cluster groepeerd ambtelijk en politiek draagvlak.
Communicatie	De uitwisseling van informatie en in het bijzonder het verloop of de wijze waarop deze uitwisseling tot stand komt. Binnen deze cluster kunnen facetten worden opgenomen betreffende overleg, afstemming, betrokkenheid, helderheid omtrent verantwoordelijkheden, etc.
Deskundigheid	Het uitvoeren van het regulier onderhoud met kennis van zaken, meer bepaald op een beslagen, gekwalificeerde, onderlegde, oordeelkundige, ter zake kundige wijze. Vaak gerelateerd aan vorming.
Eigendomsstatuut	Een officieel reglement omtrent rechten, plichten en bevoegdheden over een eigendom. Deze cluster komt zeer beperkt voor maar wordt voor de volledigheid van de resultaten behouden.
(Flankerend) beleid	Beleid betreft alle uitspraken die betrekking hebben op de beleidskaders die rechtstreeks van invloed zijn op het regulier onderhoud. Flankerend beleid betreft alle uitspraken die betrekking hebben op beleidskaders die van invloed zijn op de randvoorwaarden voor het regulier onderhoud.
Maatschappelijk draagvlak	De mate waarin er in de maatschappij draagvlak is voor actoren die direct of indirect betrokken zijn rond regulier onderhoud van landschappelijke en recreatieve infrastructuur. De nadruk ligt op de onderlinge omgang van deze actoren en de synergiën en wederzijdse versterkingen tussen de actoren. De cluster groepeerd het sociaal draagvlak en het middenveld draagvlak.
Manier van uitvoering	De manier van het ten uitvoer brengen van het regulier onderhoud. De cluster omvat data die de mate van gebiedsdekkende uitvoering kunnen verklaren.
Middelen (personeel / financiën)	Datgene wat gebruikt wordt om een doel te bereiken. Het doel is hier het gebiedsdekkend uitvoeren van het regulier onderhoud van landschappelijke en recreatieve infrastructuur. Binnen de cluster 'middelen' wordt een onderscheid gemaakt tussen personeel en financiën. De cluster 'middelen (personeel)' omvat de gezamenlijke werknemers binnen een actor. De cluster 'middelen (financiën)' omvat de geldmiddelen. Deze geldmiddelen kunnen aangewend worden voor oa. personeel, materiaal, vorming ea. kosten. Vaak betreft het subsidies.

CLUSTER	DEFINITIE
Rechtszekerheid van de landbouw	De onzekerheid bij de landbouw over de waarborg dat de agrarische activiteit op hun gronden gegarandeerd blijft bij landschappelijke opwaardering (agrarische bestemming, kadastraal inkomen).
Samenwerking	Het samenwerken van betrokken actoren rond de uitvoer of regie van regulier onderhoud van landschappelijke en recreatieve infrastructuur. Binnen deze cluster kunnen samenwerkingsaspecten over het eigen werkingsgebied worden opgenomen, de eigen werking of eigen organisatorische facetten, de inzet van overeenkomsten en instrumenten, tot vormen van samenwerking tussen actoren.
Systematische aanpak	Het stelselmatig, volgens een systeem, methodisch, planmatig aanpakken van het regulier onderhoud van landschappelijke en recreatieve infrastructuur. De nadruk ligt op visie (wijze waarop men zaken beoordeelt of beschouwt) en inventarisatie.
Technologische evolutie	De invloed van de technologische vooruitgang van de landbouw op het regulier onderhoud (betere machines, gebruiksvriendelijkheid, etc.).
Territoriale verschillen (vraag / aanpak)	De mate waarin de vraag inzake regulier onderhoud of de aanpak van regulier onderhoud kan verschillen tussen verschillende grondgebieden.
Verval	Het verslechteren van de toestand waarin de landschappelijke of recreatieve infrastructuur zich bevindt of bevond.

4

Resultaten en bespreking

De resultaten zijn de verwoordingen van de respondenten die worden gesynthetiseerd tot drie datasets: een algemeen beeld, een territoriaal beeld en een bestuurlijk beeld. De datasets met weergave van de overzichtstabellen zijn te raadplegen in de Bijlagennota op www.ipo-online.be.

4.1. Algemeen beeld in Vlaanderen

De eerste resultaten zijn afgeleid uit de overzichtstabellen van de 'algemene dataset'.

Achtereenvolgens worden de resultaten afgeleid uit de volgende overzichtstabellen:

- Wie doet wat en met welke middelen worden de werken gerealiseerd? (4.1.1)
- Screening gebiedsdekkende opname en realisatie: stand van zaken? (4.1.2)
- Screening gebiedsdekkende uitvoering: waarom? (4.1.3)
- Efficiëntie van uitvoering en regie: stand van zaken? (4.1.4)
- Efficiëntie van uitvoering: waarom? (4.1.5)
- Efficiëntie van regie: waarom? (4.1.6)

4.1.1. Wie doet wat en met welke middelen worden de werken gerealiseerd?

Onderstaande overzichtstabel geeft een globaal overzicht van de vermelde actoren die vandaag actief zijn binnen het eigen werkingsgebied (wie-kolom), de werken die deze actoren uitvoeren (wat-kolom) en de financiële bronnen waarop men beroep kan doen (middelen-kolom). Het overzicht wordt weergegeven voor zowel de opname, de realisatie als de regie van het regulier onderhoud van landschappelijke en recreatieve infrastructuur (KLE 's, KHE, RRI). Volgend op de tabel worden voor de drie facetten van het buitengebied de resultaten weergegeven (3.1.1.1 – 3.1.1.3).

Overzichtstabel 1: 'Wie doet wat en met welke middelen worden de werken gerealiseerd?'

		Wie?
KLE	Opname:	<ul style="list-style-type: none"> • Vlaams Gewest: Vlaamse Landmaatschappij, Agentschap voor Natuur en Bos; • Provinciebesturen; • Gemeente- en stadsbesturen; • Regionale organisaties: regionale landschappen, Natuurpunt, heemkundige kringen, bosgroepen, Nationale Boomgaardenstichting; • Landbouwers: individueel en coöperatief (Boerenbond, Agro aanneming, vzw. 't boerenlandschap); • Samenwerkingsverbanden en intercommunales (oa. Westtoer, IGO-Leuven); • Sociaal economie bedrijven (oa. De Winning, Econet); • Andere: particuliere organisaties.
	Realisatie:	<ul style="list-style-type: none"> • Vlaams Gewest: Vlaamse Landmaatschappij; • Provinciebesturen (oa. provinciale groendomeinen in provincie Antwerpen, Strategische Projectenrealisatie Kempen). • Groendiensten van gemeente- en stadsbesturen in combinatie met uitbestedingen in onderaanneming; • Regionale organisaties: regionale landschappen, lokale afdelingen van Natuurpunt (incl. sociale werkplaats Natuur- en Landschapszorg), Nationale Boomgaardenstichting; • Landbouwers: individueel en coöperatief (Boerenbond, Limburgs Steunpunt Rurale Ontwikkeling). • Jagers; • Samenwerkingsverbanden en intercommunales (oa. Westtoer, Intergemeentelijke Natuur- en Landschapsploegen van IGO-Leuven); • Sociale tewerkstelling: sociaal economie bedrijven (oa. De Winning, Econet), sociale werkplaatsen, gehandicapentehuizen, etc. • Andere: particuliere organisaties, onderaannemers en reguliere bedrijven, vrijwilligers.
	Regie:	<ul style="list-style-type: none"> • Vlaams Gewest: Vlaamse Landmaatschappij (beheerovereenkomsten); • Provinciebesturen (dienst leefmilieu); • Gemeente- en stadsbesturen (groendienst), vaak i.s.m. de uitvoerders; • Regionale organisaties: regionale landschappen, Natuurpunt; • Landbouwers: Boerenbond, vzw LISRO (provinciaal steunpunt Limburg). • Jagers; • Sociaal economie bedrijven (oa. De Winning); • Andere: particuliere organisaties.
KHE	Opname:	<ul style="list-style-type: none"> • Provinciebesturen en gerelateerde organisaties (oa. stichting Kempisch Landschap); • Gemeente- en stadsbesturen; • Regionale organisaties: regionale landschappen, Natuurpunt, heemkundige kringen, kerkfabrieken, • Samenwerkingsverbanden en intercommunales (oa. IGO-Leuven, Intergemeentelijk Opbouwwerk Haviland); • Andere: particulieren en organisaties op de eigen site (vzw 's), vrijwilligers.
	Realisatie:	<ul style="list-style-type: none"> • Provinciebesturen en gerelateerde organisaties (oa. stichting Kempisch Landschap, provinciale groendomeinen); • Gemeente- en stadsbesturen in combinatie met uitbestedingen in onderaanneming of in samenwerking met Europese lidstaat; • Regionale organisaties: regionale landschappen, lokale afdelingen van Natuurpunt (incl. sociale werkplaats Natuur- en Landschapszorg), heemkundige kringen, kerkfabrieken; • Samenwerkingsverbanden en intercommunales (oa. Monumentenploegen IGO-Leuven, Intergemeentelijk Opbouwwerk Haviland); • Sociale tewerkstelling: sociaal economie bedrijven (oa. De Winning); • Andere: particuliere organisaties op de eigen site (vzw 's), onderaannemers of deskundigen en vrijwilligers.

Wat?

Middelen?

Onderhoud van houtachtige KLE 's (hagen, meidoornhagen, heggen, houtkanten, houtwallen), uitgraven of uitdiepen (poelen), hakhoutbeheer, scheren, plaggen, kappen, hakselen, inboeten, knotten (wilgen), snoeien en frezen (bomen, incl. fruit- en dreefbomen), snoeien en steunen (hoogstamboomgaarden), maaien (paden, bermen, hooilanden, riet, graslanden, graspleinen), onderhoud van holle wegen, verwijderen van overhangende takken en onkruid, aanplanten van nieuwe KLE 's, vrijstellen van jonge aanplanten KLE 's, begrazen, afzetten, plaatsen (afsluitingen), bosbeheer, plaatsen van bladvangsters, ruimen of zuiveren of schonen (kruinen langs waterlopen grachten, sloten), heidebeheer, scheren, exotenbestrijding, natuurlijke terreininrichting, soortbeschermingsacties, onderhoud van begraafplaatsen.

- Europa: Life, PDPO;
- Vlaams Gewest: MiNa-werkers i.k.v. samenwerkingsovereenkomst (LNE), Groenjobs (Werkgelegenheid), subsidiekader regulier onderhoud i.u.v. Natuurdecreet en het Reservatenbesluit, beheerpremies i.u.v. regelgeving Beschermd Monumenten en Landschappen o.b.v. goedgekeurd beheersplan (RWO), beheerovereenkomsten en ruilverkaveling (VLM), premies (ALT¹), sociale tewerkstellingsprojecten, Administratie Waterwegen en Zeewezen;
- Provinciebesturen: eigen begroting i.k.v. eigen groenonderhoud, diverse subsidies (bv. knotbomen, hagen, bomenrijen, soortenbescherming incl. houtkanten, middelen i.k.v. GNOP, archeologische projecten), bijdrage MiNa-werkers i.k.v. samenwerkingsovereenkomst, bijdrage medewerkers Westtoer;
- Gemeente- en stadsbesturen: eigen begroting i.k.v. eigen groenonderhoud, diverse subsidies (bv. aanplant en onderhoud KLE 's), bijdrage MiNa-werkers i.k.v. samenwerkingsovereenkomst;
- Private sector: eigen omzet van particulieren en organisaties, middelen van opdrachtgever.

Onderhoud van fonteinen, kiosken, pompen, (veld)kapellen, oorlogsmonumenten, grenspalen, delen van hoeses (duiventorens, duikers, inrijpoorten, hekken, daken), bakovens, oranjerieën en ijskelders. Andere werken, niet vermeld in de niet-limitatieve definitie van het enquêteformulier (o.b.v. BVR². 14.04.2000 functiewijzigingen zonder stedenbouwkundige vergunning) zijn het onderhoud van begraafplaatsen (zerken) en (Duitse) kerkhoven, kloostermuren, ommegangen, molens, bruggetjes, forten, bunkers, kasteelparken, historische landschappen (rabatten, graften, vloeiveiden, hooilanden), het zichtbaar houden van schansen, getuigenheuvels en groeven, het vrijmaken van afvoerkanalen, het snoeien van geklasseerde bomen en de algemene opruiming van terreinen.

- Europa: Life, PDPO (Leader+), andere lidstaat als partner (bv. Duits kerkhof)
- Vlaams Gewest: beheerpremies i.u.v. regelgeving Beschermd Monumenten en Landschappen o.b.v. goedgekeurd beheersplan (RWO), i.k.v. het landschapsplan i.u.v. het Landschapsdecreet (oa. groeves, schansen, getuigenheuvels), Landschapswacht, projecten plattelandsbeleid (VLM), ondersteuning landschapsteams van de regionale landschappen (RWO);
- Zie ook www.onroerendergoed.be voor een overzicht van de premies die de Vlaamse overheid kan toekennen voor het onderhoud en/of de restauratie van beschermd onroerend erfgoed (onderhoudspremie - monumenten en stads- en dorpsgezichten / restauratiepremie - monumenten / premies voor beschermd landschappen / andere vormen van financiële steun bvb. fiscale aftrek voor werken aan een beschermd onroerend goed).

1. ALT: Administratie Land- en Tuinbouw (nu Departement Landbouw en Visserij).
2. BVR: Besluit van de Vlaamse Regering.

Wie?

Regie:	• Provinciebesturen (oa. planning en kwaliteitsbewaking van Monumentenploegen IGO-Leuven); • Gemeente- en stadsbesturen (bv. groendienst, dienst patrimonium, erfgoedcel), vaak i.s.m. de kerkfabrieken; • Regionale organisaties: regionale landschappen, Natuurpunt; • Samenwerkingsverbanden en intercommunales (oa. Monumentenploegen IGO-Leuven); • Andere: particuliere organisaties en verenigingen, vrijwilligers.
RRI Opname:	• Vlaams Gewest: Vlaamse Landmaatschappij, Agentschap voor Natuur en Bos, NV de Scheepvaart; • Provinciebesturen en gerelateerde organisaties (oa. Toerisme Provincie Antwerpen, Toerisme Limburg); • Gemeente- en stadsbesturen; • Regionale organisaties: regionale landschappen, Natuurpunt; • Landbouwers: individueel en coöperatief (oa. Agro aanneming); • Samenwerkingsverbanden en intercommunales (oa. Westtoer); • Sociaal economie bedrijven (oa. De Winning); • Andere: particulieren en lokale organisaties (oa. Vakantieoogers), vrijwilligers.
Realisatie:	• Vlaams Gewest: Vlaamse Landmaatschappij, Agentschap voor Natuur en Bos, Administratie Waterwegen en Zeewezen; • Provinciebesturen (oa. provinciale groendomeinen in provincie Antwerpen, Strategische Projectenrealisatie Kempen). • Gemeente- en stadsbesturen (technische dienst, dienst wegenis, dienst openbare werken) in combinatie met uitbestedingen in onderaanneming; • Regionale organisaties: regionale landschappen, lokale afdelingen van Natuurpunt (incl. sociale werkplaats Natuur- en Landschapszorg); • Landbouwers: individueel en coöperatief (Landelijke Gilden en Boerenbond, Limburgs Steunpunt Rurale Ontwikkeling). • Samenwerkingsverbanden en intercommunales (oa. Westtoer, Route-Net en Intergemeentelijke Natuur- en Landschapsploegen van IGO-Leuven, Intergemeentelijk Opbouwwerk Haviland); • Sociale tewerkstelling: sociaal economie bedrijven (oa. vzw De Wroeter) sociale of beschutte werkplaatsen (oa. Blankedale); • Andere: toeristische federaties (vzw-kantoren), particulieren en organisaties, vrijwilligers.
Regie:	• Provinciebesturen • Gemeente- en stadsbesturen (technische dienst); • Regionale organisaties: regionale landschappen, Natuurpunt; • Samenwerkingsverbanden en intercommunales (oa. Westtoer).

Wat?

Middelen?

- Provinciebesturen: eigen begroting i.k.v. eigen gebouwenonderhoud, diverse subsidies (bv. onderhoud van niet-erkend erfgoed, onderhoudspremie niet-beschermde waardevolle gebouwen, projectsteun inzake de ontsluiting van het erfgoed, projectsteun i.k.v. cultuurtoeristische ontwikkelingen zoals infrastructuur voor inrichting van musea of bezoekerscentra, projectsteun i.k.v. plattelandsbeleid, projectsteun 'oorlog en vrede in de Westhoek'), bijdrage werking van de Monumentenploegen (IGO Leuven),
- Gemeente- en stadsbesturen: eigen begroting i.k.v. eigen kerkfabrieken en heemkundige kringen, diverse subsidies (bv. herstellingen aan niet-erkende monumenten, private consolidatiewerken aan niet-erkend bouwkundig erfgoed), bijdrage werking van de Monumentenploegen (IGO Leuven) en de regionale landschappen;
- Private sector: eigen omzet van particulieren en organisaties (vzw 's), middelen of premies van opdrachtgevers en doelgroepmedewerkers (bv. Monumentenploegen IGO Leuven).
- Projecten zoals 'Dorp met toekomst' (organisatie: Landelijke Gilden en partners Cera, Vlaamse overheid, Nest, De Zondag, De Streekkrant/De Weekkrant).

Onderhoud van picknickplaatsen (huisjes, (rust)banken, (zwerf) afval verwijderen, vuilbakken ledigen, vervangingen), het toegankelijk of open houden van paden, lokale en bovenlokale wegen, routes en netwerken (knuppelpaden, kerkwegels, fiets-, ruiter- en wandelpaden, leerpaden, greenroads, mountainbikeroutes, jaagpaden), inclusief het onderhoud van de bedding of wegdek (putten opvullen, graskanten snoeien bermen maaien, steenpuin afvoeren) en het onderhoud van bebording (bewegwijzering, informatiepanelen, infoborden, startborden), het onderhoud van toeristische infrastructuur (kijkhutten, kijkwanden, kijktorens).

Andere werken, niet vermeld in de niet-limitatieve definitielijst van het enquêteformulier, zijn het onderhoud van poortjes, brugjes, paaltjes, schuilhuisjes van De Lijn, het onderhoud van spuien, brandkranen en glasbollen.

- Europa: Life, PDPO (oa. werking LISRO vzw);
- Vlaams Gewest: MiNa-werkers en bordjes i.k.v. samenwerkingsovereenkomst – cluster mobiliteit (LNE), Groenjobs, Nabijheidendiensten als bij Westtoer (beiden Werkgelegenheid), subsidiekader regulier onderhoud i.u.v. Natuurdecreet en het Reservatenbesluit, het Fietsfonds;
- Provinciebesturen: eigen begroting i.k.v. eigen routes en netwerken, diverse subsidies (bv. projectsteun zoals parkrangers in Nationaal Park Hoge Kempen), bijdrage werking LISRO vzw, bijdrage werking van de Monumentenploegen (IGO Leuven) en de regionale landschappen, bijdrage werking Westtoer;
- Gemeente- en stadsbesturen: eigen begroting i.k.v. eigen routes en paden, bijdrage werking LISRO vzw, bijdrage MiNa-werkers i.k.v. samenwerkingsovereenkomst;
- Private sector: middelen of premies van opdrachtgevers en doelgroepmedewerkers (bv. Monumentenploegen IGO Leuven).

4.1.2. Screening gebiedsdekkende opname en realisatie: stand van zaken?

In tweede instantie wordt de stand van zaken van de gebiedsdekkendheid van het regulier onderhoud algemeen geschetst op een kwantitatieve wijze.

In overzichtstabel 2 worden alle antwoorden van alle respondenten verzameld op de vraag of het regulier onderhoud van landschappelijke en recreatieve infrastructuur binnen hun werkgebied gebiedsdekkend wordt uitgevoerd (opgenomen en gerealiseerd). Het betreft enkel de gebiedsdekkendheid van de werken die daadwerkelijk worden uitgevoerd.

Overzichtstabel 2: 'Screening gebiedsdekkende opname en realisatie: stand van zaken?'

Gebiedsdekkend:		JA	NEEN	TEN DELE	BLANCO (*)
KLE	Opname?	7	-	17	-
	Realisatie?	6	-	18	-
KHE	Opname?	2	3	18	1
	Realisatie?	2	3	18	1
RRI	Opname?	13	2	9	-
	Realisatie?	11	2	11	-

(*) De laatste kolom van de tabel verzamelt alle blanco respondenten ('zonder keuze').

Over zijn geheel genomen kan gesteld worden dat het **regulier onderhoud** van de landschappelijke en recreatieve infrastructuur in het buitengebied niet overal gebeurt. Het wordt **niet overal opgenomen en gerealiseerd**. Binnen de eigen werkingsgebieden van de respondenten wordt het regulier onderhoud zeker **niet volledig gebiedsdekkend** uitgevoerd. We kunnen op basis van de antwoorden van de 24 respondenten stellen dat het regulier onderhoud van de 3 onderzochte facetten (kleine landschapselementen, klein historisch erfgoed, recreatieve randinfrastructuur), beschouwd over het gehele buitengebied van Vlaanderen, verre van volledig gebeurt. Daarbij is er een tendens om iets meer aandacht te besteden aan het regulier onderhoud van recreatieve randinfrastructuur dan aan regulier onderhoud van kleine landschapselementen en klein historisch erfgoed.

Er dient genuanceerd te worden dat de kwantitatieve resultaten (zie 4.1.2) kunnen verschillen van de kwalitatieve resultaten (zie 4.1.3).

De kwantitatieve resultaten werden bekomen door het samentellen van alle kruisjes zoals door de respondent 'snel' aangekruist bij vraag 2 van de enquête (ja, nee, ten dele). Het kruisje gaf richting aan het interview, meerbepaald bij de gemotiveerde antwoorden bij vraag 3. Vraag 3 levert de SWOT-data en de kwalitatieve resultaten in dit rapport. De kwalitatieve resultaten werden m.a.w. veel ruimer onderbouwd en er werd veel langer bij stil gestaan.

4.1.3. Screening gebiedsdekkende uitvoering: waarom?

In derde instantie wordt bekeken waarom de uitvoering al dan niet gebiedsdekkend gebeurt. Dit wordt bekeken voor de drie facetten: kleine landschapselementen, klein historisch erfgoed en recreatieve randinfrastructuur.

De factoren die respectievelijk veel tot weinig aan bod komen als verklarende factor worden achtereenvolgens opgelijst.

4.1.3.1. Kleine landschapselementen

Een eerste factor heeft betrekking op de **'manier van uitvoering'** en werd 25 keer vermeld. Belangrijke opmerking hierbij is dat in 14 gevallen deze factor als een kans/sterkte werd beschouwd, terwijl deze factor in 11 gevallen als een bedreiging voor de gebiedsdekkende uitvoering werd genoemd.

Sterkten/kansen zijn vooral de mate waarin de actoren vandaag hun verantwoordelijkheid opnemen en het onderhoud gebiedsdekkend trachten uit te voeren binnen het eigen werkingsgebied. Dit doen ze over het geheel genomen door het sluiten van overeenkomsten, het werken met arbeidersploegen en sociale werkplaatsen, het uitvoeren van projecten en beheerplannen, de uitbouw van Agro-natuurverenigingen en de samenwerking met particulieren en besturen.

Dat een actor haar verantwoordelijkheid opneemt betekent nog niet dat het onderhoud gebiedsdekkend gebeurt. Dit verklaart de algemene tendens dat het regulier onderhoud van KLE 's slechts 'ten dele' gebeurt. Het 'ten dele' opnemen en realiseren van gebiedsdekkend onderhoud wordt door de respondenten gerelateerd aan de beleidskeuzes bij besturen inzake publiek terrein en de bereidwilligheid van particulieren inzake privaat terrein. Andere vermelde zwakten/bedreigingen zijn de daling van de uitvoering van het onderhoud door landbouwers en de seizoensgebondenheid van de onderhoudswerken (arbeidsintensiviteit). Ook seizoensgebondenheid en verval zijn zwakten.

'Maatschappelijk draagvlak' is de tweede factor en werd 15 keer vermeld. Opmerking hierbij is dat in 10 gevallen deze factor als een kans/sterkte werd beschouwd, terwijl deze factor in 5 gevallen als een zwakte/bedreiging voor de gebiedsdekkende uitvoering werd genoemd.

De groeiende maatschappelijke belangstelling voor kleine landschapselementen en voor landschapskwaliteit over het geheel genomen is duidelijk een sterkte/kans. De aantrekkingskracht van een landschap kan motiverend werken op maatschappelijke initiatieven (bvb. vrijwilligers, toerisme, horeca) en zorgt voor belangrijke signalen naar de lokale bevolking. In het buitengebied is de sensibilisering van de lokale bevolking bepalend voor het bekomen van particuliere initiatieven. De sociale cohesie wordt versterkt door vrijwilligers en vormen van samenwerking (bvb. tussen besturen, natuurverenigingen en bedrijfsplanners). Zorgboerderijen en groenzorg bieden kansen op zowel landschapsecologisch als sociaal vlak.

Zwakten/bedreigingen zijn de economische baten die moeilijk financieel uitgedrukt kunnen worden en de dreigende verzwakking van lokale initiatieven a.g.v. de toenemende Vlaamse rol.

'Bestuurlijk draagvlak' is de derde factor en werd 10 keer vermeld, en dit in evenveel gevallen als een kans/sterkte als een zwakte/bedreiging voor de gebiedsdekkende uitvoering.

Verskillende initiatieven op bestuurlijk niveau werken stimulerend voor een meer gebiedsdekkend onderhoud van KLE 's (bvb. heraanplanten, randvoorwaarden i.k.v. ruimtelijke plannen).

Een belangrijke zwakte/bedreiging is de nog vrij beperkte overtuiging bij lokale politici. Voor hen primeert vooral veiligheid boven natuur of landschap. Veiligheid betekent voor veel respondenten (5/24) namelijk een algemeen gevoel van sociale veiligheid en rust, maar ook verkeersveiligheid met toegankelijkheid en doorgang als belangrijke elementen. Besturen hebben ook amper een zicht op de aanwezige KLE 's en kunnen bijgevolg moeilijk het regulier onderhoud ervan gebiedsdekkend opnemen.

'(Flankerend) beleid' is de vierde factor en werd 8 keer vermeld, waarvan in 5 gevallen als sterkte en in 3 gevallen als zwakte.

In het kader van het (flankerend) beleid worden vooral kansen gezien binnen het vergunningenbeleid. Vlaanderen kan een beleidskader uitwerken. Kansen liggen bij een opgelegde landschapsintegratie voor landbouwers (naar analogie met stedenbouwkundige vergunningen voor particulieren), het behoud of de compensatie van KLE 's i.k.v. natuurvergunningen, de mogelijkheden van stedenbouwkundige verordeningen en de gemeentelijke structuurplannen. De gebiedsdekkendheid van de regionale landschappen in Limburg worden vermeld als sterkte/kans.

Zwakten/bedreigingen zijn de huidige regelgeving rond groenbeheer, de trage planvorming bij de inrichting en een onoordeelkundige inrichting, de onvoldoende bescherming van houtige KLE 's (t.o.v. bomen) binnen de ruimtelijke ordening, de gebrekkige kennis inzake de natuurvergunning bij particulieren en de onduidelijke toekomstige rol van regionale landschappen.

Andere factoren die door minder respondenten werden vermeld zijn 'technologische evolutie' (4), 'territoriale verschillen' (3) en 'rechtszekerheid van de landbouw' (1).

De technologische evolutie wordt beschouwd als een zwakte/bedreiging voor het gebiedsdekkend regulier onderhoud van KLE 's. Voorbeelden zijn de afname van het historisch onderhoud van KLE 's en de toenemende mechanisering en grootschalige aanpak binnen de huidige beroepslandbouw. Ook territoriale verschillen betreffende vraag of aanpak worden beschouwd als zwakten/bedreigingen voor het gebiedsdekkend regulier onderhoud van KLE 's. Zowel het voorkomen van KLE 's als de aanpak van het onderhoud ervan zijn streekgebonden.

De angst voor rechtsonzekerheid van de landbouw vormt een zwakte voor het gebiedsdekkend onderhoud van KLE 's omdat het de inzet door de landbouw verzwakt. Oorzaken van deze rechtsonzekerheid zijn de onduidelijke situatie wat betreft het behoud van de bestemming 'agrarisch gebied' i.k.v. verweving en het dreigend toenemende kadastraal inkomen van landbouwgrond na landschappelijke opwaardering. Een gevolg van de angst voor rechtsonzekerheid is de argwaan tegenover de beheerovereenkomsten.

4.1.3.2. Klein historisch erfgoed

Een eerste factor heeft betrekking op de **'manier van uitvoering'** en werd 18 keer vermeld. Belangrijke opmerking hierbij is dat in 14 gevallen deze factor als een bedreiging werd beschouwd, terwijl deze factor in 4 gevallen als een sterkte/kans voor de gebiedsdekkende uitvoering werd genoemd.

Sterkten/kansen zijn de mate waarin de actoren vandaag hun verantwoordelijkheid opnemen en het onderhoud gebiedsdekkend trachten uit te voeren binnen het eigen werkingsgebied. Dit doen ze door het werken met sociale werkplaatsen of het uitvoeren van beheerplannen.

Actoren hebben vaak geen overzicht van het aanwezige KHE waardoor het regulier onderhoud van KHE slechts 'ten dele' wordt uitgevoerd. Voor lokale besturen primeert openbaar domein en groenonderhoud in het bijzonder.

'Maatschappelijk draagvlak' is de tweede factor en werd 13 keer vermeld. Opmerking hierbij is dat in 9 gevallen deze factor als een kans/sterkte werd beschouwd, terwijl deze factor in 4 gevallen als een zwakte/bedreiging voor de gebiedsdekkende uitvoering werd genoemd.

De veranderende mentaliteitswijziging en het groeiende bewustzijn rond KHE is duidelijk een sterkte/kans. KHE biedt vooral toeristische kansen via het verhogen van de streekidentiteit. In het buitengebied is de sensibilisering van de lokale bevolking bepalend voor het bekomen van particuliere initiatieven. Lokale projecten versterken de betrokkenheid van de plaatselijke bevolking en worden vermeld als belangrijke kans. Lokale verenigingen en vrijwilligers spelen daarbij een belangrijke rol.

Zwakten/bedreigingen zijn de onderbenutte participatiemogelijkheden (na advisering van democratische lokale raden), het gebrek aan lange termijnplanning van erfgoedcellen, het conflict tussen natuur en landschap en het gebrek aan een netwerk van actoren die actief zijn rond KHE.

'(Flankerend) beleid' is de derde factor en werd 7 keer vermeld, waarvan in 2 gevallen als sterkte en in 5 gevallen als zwakte.

Er worden vooral kansen gezien bij een concreet Vlaams beleid rond KHE.

Er is nood aan richtlijnen, een beleidsvisie en een decretaal kader, in het bijzonder rond niet-beschermd KHE.

Andere factoren die door minder respondenten werden vermeld zijn 'bestuurlijk draagvlak' (4), 'rechtszekerheid van de landbouw' (1), 'territoriale verschillen' (1) en 'technologische evolutie' (1).

De hernieuwde belangstelling binnen besturen biedt kansen voor een groeiend bestuurlijk draagvlak. Toch zijn er besturen die dit als een zwakte ervaren omdat ze amper een zicht hebben op het aanwezige KHE en zij dus moeilijk het regulier onderhoud ervan gebiedsdekkend kunnen opnemen. Bij het onderhoud primeert veiligheid boven landschap. Veiligheid betekent ook hier voor veel respondenten een algemeen gevoel van sociale veiligheid en verkeersveiligheid dat beleidsmatig op lokaal niveau doorweegt op landschapsonderhoud.

Landbouwers die KHE opwaarderen, wensen rechtszekerheid over het behoud van de landbouwfunctie.

Ook territoriale verschillen inzake vraag of aanpak worden beschouwd als zwakten/bedreigingen voor het gebiedsdekkend regulier onderhoud van KHE. Zowel de aanwezigheid van KHE als de aanpak van het onderhoud ervan zijn streekgebonden.

De technologische evolutie wordt beschouwd als een zwakte/bedreiging voor het gebiedsdekkend regulier onderhoud van KHE. Voorbeeld is de vernieling van historische wegels door de toenemende mechanisering binnen de huidige beroepslandbouw.

4.1.3.3. Recreatieve randinfrastructuur

Een eerste factor heeft betrekking op de **'manier van uitvoering'** en werd 21 keer vermeld. Opmerking daarbij is dat in 12 gevallen deze factor als een kans/sterkte werd beschouwd, terwijl deze factor in 9 gevallen als een bedreiging voor de gebiedsdekkende uitvoering werd genoemd.

Sterkten/kansen zijn vooral de mate waarin de actoren vandaag hun verantwoordelijkheid opnemen en het onderhoud gebiedsdekkend trachten uit te voeren binnen het eigen werkingsgebied. Dit doen ze door het werken met arbeidersploegen en het uitvoeren van beheerplannen. Het is een trend dat veiligheid (algemene sociale veiligheid, verkeersveiligheid) als lokale beleidskeuze primeert boven natuur en landschap.

Dat een actor haar verantwoordelijkheid opneemt betekent nog niet dat het onderhoud altijd gebiedsdekkend gebeurt. Er wordt slechts een beperkt deel van de lokale RRI door de gemeentebesturen en stadsbesturen onderhouden (bvb. landbouwleerpaden, trage wegen, bewegwijzering, kerkwegels, wandelpaden). De grote hoeveelheid RRI bemoeilijkt een gebiedsdekkend regulier onderhoud van RRI.

'Maatschappelijk draagvlak' is de tweede factor en werd 11 keer vermeld. Opmerking hierbij is dat in 7 gevallen deze factor als een kans/sterkte werd beschouwd, terwijl deze factor in 4 gevallen als een zwakte/bedreiging voor de gebiedsdekkende uitvoering werd genoemd.

De groeiende maatschappelijke behoefte aan en aandacht naar landschapsbeleving zijn duidelijk sterkten/kansen en een algemene tendens. De primerende gebruiksfunctie van RRI kan motiverend werken op maatschappelijke initiatieven gezien er een sociaal-economische meerwaarde is. In het buitengebied is de sensibilisering van de lokale bevolking bepalend voor het bekomen van particuliere initiatieven. De sociale cohesie wordt versterkt door vrijwilligers en verenigingen (bv. Trage Wegen, Vakantiegenoegens). Vanuit de landbouw is er nood aan een gedragscode voor een leefbaarder platteland en dient er meer aandacht te gaan naar algemeen sociaal toezicht en handhaving.

Zwakten/bedreigingen zijn de vernieling van RRI door terreinwagens en de vernieling van landbouw-materiaal en oogsten/vee a.g.v. zwerfvuil door recreatief medegebruik van landbouwgebieden.

'Bestuurlijk draagvlak' is de derde factor en werd 6 keer vermeld, waarvan in 4 gevallen als sterkte en in 2 gevallen als zwakte.

De economische meerwaarde van RRI wordt ervaren als een sterkte/kans waardoor het bestuurlijk draagvlak opvallend groot is.

Een zwakte/bedreiging is de lage prioriteit die aan klachten van recreanten wordt gegeven t.o.v. klachten van de lokale bevolking. Een andere zwakte vormt de arbeidsintensiteit van het onderhoud.

Andere factoren die door minder respondenten werden vermeld, zijn 'territoriale verschillen' (4), '(flankerend) beleid' (2), en 'rechtszekerheid van de landbouw' (1).

Territoriale verschillen inzake vraag (bv. overaanbod RRI) of aanpak (bv. materiaalkeuze) worden eerder beschouwd als zwakten.

In het kader van het (flankerend) beleid liggen de accenten op huidige zwakten zoals de nood aan een decretaal kader voor recreatieve bewegwijzering, het gebrekkig onderhoud bij lokale prestigeprojecten, het enten van lokale/kleinschalige routes op een grootschaliger netwerk en de rechtsprocedures i.k.v. het recht van doorgang vs. het openbare karakter.

Vanuit de landbouw wordt als kans voor verbetering van rechtszekerheid 'tijdelijk en verplaatsbaar groen' in agrarisch gebied voorgesteld.

4.1.4. Efficiëntie van uitvoering en regie: stand van zaken?

Ten vierde werd naast de gebiedsdekkendheid van het regulier onderhoud ook de efficiëntie van het regulier onderhoud onderzocht. Eerst wordt de stand van zaken van de efficiëntie van uitvoering en regie van het regulier onderhoud algemeen weergegeven. In overzichtstabel 3 worden alle antwoorden van alle respondenten verzameld op de vraag of het regulier onderhoud van landschappelijke en recreatieve infrastructuur binnen hun werkgebied efficiënt wordt uitgevoerd en op een efficiënte wijze wordt geregisseerd (d.w.z. afgestemd, gecoördineerd). Het gaat alleen over de efficiëntie van de werken die daadwerkelijk worden uitgevoerd.

Overzichtstabel 3: 'Efficiëntie van uitvoering en regie: stand van zaken'

	Efficiëntie van ...	JA	NEEN	TEN DELE	GEEN ANTWOORD (*)
KLE	... uitvoering?	9	-	14	1
	... regie?	7	2	14	1
KHE	... uitvoering?	6	-	13	5
	... regie?	4	4	11	5
RRI	... uitvoering?	11	-	11	2
	... regie?	7	-	15	2

(*) De laatste kolom van de tabel verzamelt alle blanco en/of de negatieve antwoorden (antwoorden 'neen' in tabel 2 onder 4.1.2 – waarbij de opname en realisatie van regulier onderhoud niet gebeurde). Bij deze respondenten werd er logischerwijze niet bijkomend naar efficiëntie gevraagd.

Over het algemeen genomen wordt het **regulier onderhoud 'ten dele' efficiënt uitgevoerd en geregisseerd**. Dit geldt in de eerste plaats voor het eigen werkingsgebied, waarvoor de vraag gesteld werd, en dus zeker ook voor het gehele buitengebied. Daar waar de uitvoering en regie van het regulier onderhoud van recreatieve randinfrastructuur gebeurt, gebeurt dit efficiënter dan waar het onderhoud van kleine landschapselementen en klein historisch erfgoed gebeurt. Het **onderhoud** van het **klein historisch erfgoed** gebeurt **minder efficiënt** t.o.v. kleine landschapselementen en recreatieve randinfrastructuur.

Er dient genuanceerd te worden dat de kwantitatieve resultaten (weergegeven in 4.1.4) kunnen verschillen van de kwalitatieve resultaten (weergegeven in 4.1.5 en 4.1.6).

4.1.5. Efficiëntie van uitvoering: waarom?

Ten vijfde werd bekeken waarom de uitvoering al dan niet efficiënt gebeurt. Dit werd bekeken voor de drie facetten: kleine landschapselementen, klein historisch erfgoed en recreatieve randinfrastructuur.

De factoren die respectievelijk veel tot weinig aan bod komen als verklarende factor, worden achtereenvolgens opgelijst. De resultaten worden gestructureerd weergegeven.

4.1.5.1. Kleine landschapselementen

Een eerste factor heeft betrekking op de vormen van **'samenwerking'** en werd 25 keer vermeld. Belangrijke opmerking hierbij is dat in 21 gevallen deze factor als een kans/sterkte werd beschouwd, terwijl in 4 gevallen het gebrek aan samenwerking als een zwakte voor een efficiënte uitvoering werd genoemd.

De meeste respondenten (21/24) vinden dat het regulier onderhoud van KLE 's goed uitgevoerd wordt. Zeer opvallend is de verscheidenheid aan samenwerkingsvormen en overeenkomsten binnen Vlaanderen rond regulier onderhoud van KLE 's wat volgens de respondenten de efficiëntie van de uitvoering ten goede komt (bvb. intergemeentelijke samenwerking, besturen, middenveld, sectorale organisaties, sociale tewerkstelling, sociaal economie, bedrijfsplanners). De lokale besturen beschikken naar eigen zeggen in het algemeen over een efficiënte groendienst. Steeds meer werkt men met peter- en meterschap of een meldpunt.

Vermelde zwakten/bedreigingen betreffen de beperkte samenwerking tussen natuur en landbouw, het gebrek aan professionele werktuigen bij sociale tewerkstellingsinitiatieven en het gebrek aan goodwill van lokale besturen.

'(Flankerend) beleid' is de tweede factor en werd 21 keer vermeld, waarbij in 8 gevallen deze factor als een kans/sterkte werd beschouwd, en in 13 gevallen het afdoend '(flankerend) beleid' als een zwakte voor een efficiënte uitvoering werd genoemd.

Vermeldesterkten zijn de gebiedsdekkende inschakeling van beheerovereenkomsten en destimulerende en sensibiliserende initiatieven van lokale en provinciale besturen. Kansen liggen bij de rol van lokale besturen inzake beheerovereenkomsten en de ontwikkeling van agrarische natuurverenigingen o.b.v. beheerovereenkomsten. Er is geen nood aan penaliserende, afdwingende of negatieve initiatieven.

Het (flankerend) beleid kan beter. Er is vooral nood aan een integrale lange termijnvisie en positieve, stimulerende, sensibiliserende initiatieven op Vlaams niveau. Vooral de sociale economie, lokale besturen en verenigingen hebben nood aan begeleiding en ondersteuning. Het subsidiebeleid kent zwakten zoals zware procedures en een dossiergerichte maar niet gebiedsdekkende coördinatie. De huidige beheerovereenkomsten zijn onvoldoende om een gebiedsdekkend onderhoud te realiseren en zijn niet flexibel genoeg (bvb. naar particulieren toe). Regionale landschappen duiden op de behoefte aan eenduidige afbakeningscriteria die op Vlaams niveau dienen bepaald te worden (verbredend / gebiedsdekkend / kwaliteitslabel). De groei als een gebiedsdekkende organisatie op Vlaams niveau kan bedreigend zijn t.a.v. haar eigen doelstellingen en levert spanningen op met administraties.

'Middelen (personeel/financiën)' is de derde factor en werd 20 keer vermeld. In 9 gevallen werd deze factor als een kans/sterkte beschouwd en in 11 gevallen werd het gebrek aan middelen als een zwakte voor een efficiënte uitvoering genoemd.

Lokale besturen en provinciebesturen beschikken over de nodige middelen betreffende materiaal, personeel en subsidies. De provinciebesturen ondersteunen de regionale landschappen en regionale landschappen delen en dragen de kosten met lokale besturen. Deze samenwerking is duidelijk een sterkte voor de besturen in het buitengebied. Er kunnen financiële middelen worden vrijgemaakt voor de opmaak van gebiedsdekkende studies.

Er is behoefte aan extra middelen. Lokale besturen hebben nood aan middelen voor de controle van de uitgevoerde onderhoudswerken en voor de uitbreiding van het regulier onderhoud. Regionale landschappen beschikken over geen of onvoldoende middelen voor het regulier onderhoud van KLE 's. Het gebrek aan personeel bedreigt de zelfstandigheid van boerencoöperaties. Ook lokale besturen erkennen de nood aan personeel. Een deel van de sociaal economie wordt niet betoelaagd met Vlaamse loonpremies. Bovendien zouden de bestaande subsidieprocedures meer afgestemd kunnen worden op de gebruikers.

'Deskundigheid' is de vierde factor en werd 8 keer vermeld, waarvan in 3 gevallen als sterkte en in 5 gevallen als zwakte.

Kansen liggen bij de eigen personeelsbehoefteplanning van de lokale besturen en de beroepsfierheid van de uitvoerders.

Onderhoud van KLE 's is een knelpuntenberoep. Er is vooral nood aan deskundigheid (vorming, materiaal) binnen de sociale economie.

Andere factoren die door minder respondenten werden vermeld, zijn 'bestuurlijk draagvlak' (5) en 'eigendomstatuut' (2).

Kansen ter vergroting van het bestuurlijk draagvlak zijn de sociale tewerkstelling als motiverende factor bij lokale politici. De opname van het onderhoud in de personeelsplanning van lokale besturen is duidelijk een sterkte.

Een zwakte op het vlak van bestuurlijk draagvlak is de lage investering in lokale of regionale onderhoudsploegen.

Een onduidelijk eigendomstatuut heeft ook een invloed op de zwakke uitvoering van het regulier onderhoud van KLE 's, in het bijzonder bij grote gronden (bv. kerkfabrieken), restgronden, perifere gronden van een kerngebied (niet onderhouden door concessiehouders/erfpachters). Bij jaagpaden is de bereikbaarheid de oorzaak van een zwakke uitvoering.

4.1.5.2. Klein historisch erfgoed

Een eerste factor heeft betrekking op **'(flankerend) beleid'** en werd 17 keer vermeld, waarbij deze factor in 7 gevallen als een kans/sterkte werd beschouwd, terwijl in 10 gevallen het afdoend '(flankerend) beleid' als een zwakte/bedreiging voor een efficiënte uitvoering werd genoemd.

Vermelde sterkten zijn de lokale sensibilisering via intergemeentelijke samenwerking (aanspreekpunten).

De overheid kan een totaalpakket/subsidiewegwijzer samenstellen. Het instrument van de regionale landschappen biedt kansen om regionale pilootprojecten rond KHE uit te werken.

Het (flankerend) beleid kan echter beter. Er is vooral nood aan een integrale lange termijnvisie en positieve, stimulerende, particuliergerichte sensibiliserende initiatieven op Vlaams niveau. Niet alle lokale besturen beschikken bvb. over voldoende middelen om een gebiedsdekkende inventaris van het KHE op te maken. De complexe administratieve indeling en de zware procedures bij het verkrijgen van subsidies, het gebrek aan transparante begeleiding, ondersteuning en vorming (vooral een behoefte van lokale besturen, verenigingen, architecten) leiden tot moeilijke communicatie.

'Middelen (personeel/financiën)' is de tweede factor en werd 14 keer vermeld. In 6 gevallen werd deze factor als een kans/sterkte werd beschouwd, en in 8 gevallen werd het gebrek aan middelen als een zwakte voor een efficiënte uitvoering genoemd.

Lokale besturen beschikken over de nodige middelen voor materiaal en personeel. Vaak betreffen deze middelen een subsidie van het provinciebestuur of de Vlaamse overheid.

De behoefte aan middelen is thans aanwezig en divers. Een specifieke financiële ondersteuning voor onbeschermd KHE ontbreekt. Lokale besturen hebben nood aan personeel om tot een gebiedsdekkend onderhoud te komen. Er is geen nood aan penaliserende, afdwingende of negatieve initiatieven. Een bedreiging is ook de hoge onderhoudskost voor de particulier die nog steeds te laag is om een subsidie te verkrijgen. Sensibilisering blijft belangrijk (particulieren, landbouwers, verenigingen, bedrijfsplanners).

'Samenwerking' is de derde factor en werd 13 keer vermeld, in de meeste gevallen als sterkte/kans (11/24) en slechts enkele keren als zwakte/bedreiging (2/24).

Het regulier onderhoud van KHE verloopt goed georganiseerd m.b.v. intergemeentelijke samenwerking of via samenwerking met andere besturen, sociale tewerkstelling, sociaal economie, verenigingen. De intergemeentelijke aanpak kan leiden tot een actief beleid inzake de duurzame tewerkstelling van kansengroepen. Algemene tendens is het werken met een meldpunt. Lokale verenigingen (heemkundige kringen, toeristische federaties) hebben een signaalfunctie. De Vlaamse Contactcommissie voor Monumentenzorg (VCM) speelt een belangrijke rol als subsidiewegwijzer voor erfgoedverenigingen. De inventaris bouwkundig erfgoed (RWO) biedt kansen.

Een zwakte is het grote niveauverschil tussen een provinciaal en een lokaal bestuur waarbij er kansen liggen in het opdelen in provinciale regio's, de samenwerking tussen gemeente/stadsdiensten onderling of met provinciale diensten.

Andere factoren die door minder respondenten werden vermeld, zijn 'bestuurlijk draagvlak' (4), 'deskundigheid' (4), 'eigendomstatuut' (3) en 'verval' (1).

Een zwakte bij het bestuurlijk draagvlak is de huidige begrenzing van de taken/doelstelling van de intercommunales (natuurontwikkeling binnen het gemeentelijke natuurbeleid) die wordt bepaald op Vlaams niveau en beter kan worden afgestemd op de lokale noden.

Onderhoudswerken aan KHE vereisen vooral deskundigheid. De aard van de werken heeft niet zelden te maken met vaardigheden die teruggrijpen naar oude ambachten en technieken. De respondenten leggen de nadruk op het gebrek aan vorming en materiaal.

Een onduidelijk eigendomstatuut heeft ook een invloed op de zwakke uitvoering van het regulier onderhoud van KHE, in het bijzonder bij grote gronden (bv. in eigendom van kerkfabrieken), restgronden (bv. kapelletjes), perifere gronden van een kerngebied (niet onderhouden door concessiehouders/erfpachters). Besturen kunnen niet optreden i.p.v. particulieren omdat eigendoms- en initiatiefrechten grondwettelijk bepaald zijn.

Gebrekkig onderhoud van KHE leidt tot verval en dus grotere kosten en bijgevolg tot minder initiatief.

4.1.5.3. Recreatieve randinfrastructuur

Een eerste factor heeft betrekking op de vormen van **'samenwerking'** en werd 19 keer vermeld. Belangrijke opmerking hierbij is dat in 17 gevallen deze factor als een kans/sterkte werd beschouwd, en in slechts 2 gevallen het gebrek aan samenwerking als een zwakte voor een efficiënte uitvoering werd genoemd.

Volgens de meerderheid van de respondenten wordt het regulier onderhoud van RRI goed uitgevoerd. Zeer opvallend is de verscheidenheid aan sterke samenwerkingsvormen en overeenkomsten binnen Vlaanderen rond regulier onderhoud van RRI wat de efficiëntie van de uitvoering ten goede komt (bv. intergemeentelijke samenwerking, besturen, middenveld, sociale tewerkstelling, sociaal economie, zorgsector, uitbestedingen aan aannemers). De algemene tendens is het efficiënt werken met een vrijwillig peter- en meterschap of een meldpunt. Een aantal lokale besturen maakt momenteel een plan Trage Wegen op waarbij ook het onderhoud wordt behandeld.

Een zwakte/bedreiging is het gebrek aan organisatie van de samenwerking. Een andere zwakte/bedreiging is dat diegenen die zorgen voor het onderhoud dikwijls worden geconfronteerd met keuzes die door anderen werden gemaakt bij de inrichting van bepaalde RRI. Het betreft materiaalkeuzes of plaatsingskeuzes die niet zelden veel te weinig rekening houden met de noden en de mogelijkheden van het regulier onderhoud van de betrokken infrastructuur.

'(Flankerend) beleid' is de tweede factor en werd 10 keer vermeld, waarbij in slechts 1 geval deze factor als een kans/sterkte werd beschouwd, maar in 9 gevallen het afdoend '(flankerend) beleid' als een zwakte voor een efficiënte uitvoering werd genoemd.

Het (flankerend) beleid kan beter. Er is geen nood aan penaliserende, afdwingende of negatieve initiatieven. Er is vooral nood aan een integrale lange termijnvisie en positieve, stimulerende, sensibiliserende initiatieven op Vlaams niveau. Onderhoud van RRI is geen kerntaak van gemeentearbeiders. De aanleg van RRI krijgt meer aandacht dan het onderhoud ervan. Lokale besturen beschikken zelden over een gebiedsdekkende inventaris van de RRI.

Zwakten/bedreigingen zijn het gebrek aan stimulerende technische begeleiding en ondersteuning (behoefte vanuit de sociale economie, lokale besturen, verenigingen). Het subsidiebeleid kent zware procedures en stelt hoge eisen.

'Middelen (personeel/financiën)' is de derde factor en werd 9 keer vermeld, waarvan 5 keer als sterkte/kans en 4 keer als zwakte/bedreiging.

De lokale besturen beschikken over de nodige middelen betreffende materiaal, personeel en subsidies (bv. via intergemeentelijke samenwerking). Provinciebesturen zorgen voor ondersteuning. Het inzetten van middelen die terugvloeien van geslaagde projecten via (creatieve) 'visitor payback' systemen wordt ervaren als een kans.

Het subsidiebeleid kent zwakten zoals zware procedures en hoge eisen. Subsidies beperken zich tevens tot de aanleg van RRI en ondersteunen niet het onderhoud. Hetzelfde geldt voor inrichting. Er is een algemene vraag naar meer personeel.

Andere factoren die door minder respondenten werden vermeld zijn 'bestuurlijk draagvlak' (3), maatschappelijk draagvlak (1), 'deskundigheid' (1), 'verval' (1) en 'eigendomstatuut' (1).

Een zwakte is de huidige begrenzing van de taken en de doelstelling van de intercommunales (natuurontwikkeling binnen het gemeentelijke natuurbeleid) die worden bepaald op Vlaams niveau. Deze doelstelling kan beter worden afgestemd op de lokale behoeften teneinde een beter onderhoud van RRI te bekomen. De doelstelling kan van louter natuurontwikkeling bijvoorbeeld verbreed worden naar onderhoud van RRI. Lokale besturen leggen de nadruk vooral op RRI binnen de bebouwde kom i.p.v. het eigen buitengebied.

Onderhoud van RRI zorgt voor werkgelegenheid en door deze maatschappelijk-economische rol heeft het meer kans om op de politieke agenda te komen.

Actoren hebben vooral nood aan technische begeleiding om over de nodige deskundigheid te beschikken.

RRI die niet is aangelegd in het kader van een project dat formeel is erkend door de Vlaamse overheid (bijvoorbeeld RRI dat niet aangelegd is binnen een erkend natuurreservaat in het kader van een beheerplan) of niet erkend is door een instantie als Toerisme Vlaanderen wordt vaker gekenmerkt door achterstallig onderhoud.

Onduidelijke eigendomsstructuren (bv. erfdiensbaarheden) verhinderen een efficiënt regulier onderhoud.

4.1.6. Efficiëntie van regie: waarom?

Ten zesde werd bekeken waarom de regie al dan niet efficiënt gebeurt. Dit werd bekeken voor de drie facetten: kleine landschapselementen, klein historisch erfgoed en recreatieve randinfrastructuur.

De factoren die respectievelijk veel tot weinig aan bod komen als verklarende factor worden achtereenvolgens opgelijst. Het aantal respondenten dat deze cluster als zwakte of als sterkte aanduidde, wordt eveneens weergegeven. De resultaten worden gestructureerd weergegeven.

4.1.6.1. Kleine landschapselementen

Een eerste factor heeft betrekking op **'samenwerking'** en werd 21 keer vermeld, waarbij in 11 gevallen deze factor als een kans/sterkte werd beschouwd, terwijl deze factor in 10 gevallen als een zwakte/bedreiging voor een efficiënte regie werd genoemd.

Opvallend is de verscheidenheid aan samenwerkingsvormen binnen Vlaanderen rond regulier onderhoud van KLE 's (bvb. intergemeentelijke samenwerking, besturen, middenveld, regionale landschappen, landbouwcoöperaties, agro-natuurverenigingen, provinciaal steunpunt, bosgroepen). Welke actoren waar worden ingezet en wie de regie op zich neemt, hangt af van wat er in de regio of streek leeft. De coördinatie van het regulier onderhoud is een responsabilisatieproces. Coördinatie gebeurt best binnen administratieve grenzen op regionaal of streekniveau. Een sectorale coördinatie kan leiden tot afstemmingsproblemen. Provinciebesturen kunnen naar eigen zeggen een trekkersrol spelen. Bij coördinatie dient ook rekening te worden gehouden met de autonomie en de kwetsbaarheid van lokale besturen. Lokale besturen pleiten voor een intergemeentelijke coördinatie waarbij gemeentegrensoverschrijdende acties kunnen worden afgestemd. Regionale landschappen coördineren op het vlak van achterstallig onderhoud maar beschikken niet over specifieke financiële middelen en een mandaat voor meer coördinatie in het regulier onderhoud. Mogelijke taken van de coördinator zijn het in kaart brengen van alle onderhoudsactiviteiten, de opvolging van de onderhoudswerken en andere gerelateerde initiatieven.

Er is een gebrek aan coördinatie en de huidige coördinatie verloopt versnipperd. De huidige coördinatie beperkt zich tot betrokkenheid bij lopende planprocessen, beheerovereenkomsten, etc. Actoren werken uit verschillende invalshoeken en los van elkaar. Er bestaat geen handleiding of een overzicht

met 'good practices'. Er is nood aan een gebiedsgerichte, gestructureerde, gecoördineerde, duurzame aanpak tussen de actoren in het buitengebied en vooral op Vlaams niveau. De grote verscheidenheid aan actoren en initiatieven (oa. afbakeningsprocessen, gemeenschappelijk gebruik machines, beheerovereenkomsten) maakt een gecoördineerd onderhoud noodzakelijk.

Een tweede factor heeft betrekking op **'communicatie'** en werd 15 keer vermeld, in 7 gevallen als een kans/sterkte, in 8 gevallen als een zwakte/bedreiging voor een efficiënte regie.

In het kader van de huidige samenwerkingsverbanden gebeurt al structurele afstemming/overleg tussen de actoren (regionale landschappen, intercommunales, besturen). Welke actoren waar worden ingezet en wie de communicatie (overleg ter afstemming van de activiteiten ed.) op zich neemt, hangt af van wat er in de regio of streek leeft. Lokale besturen hechten het meest belang aan de interne communicatie. Zo kan de milieuraad omgevormd worden tot een raad voor duurzame ontwikkeling dewelke ook de regie van regulier onderhoud kan opvolgen. Besturen zouden elkaars interne onderhoudsbeleid beter op elkaar kunnen afstemmen. De autonomie van lokale besturen dient te worden behouden. Provinciebesturen zien het eigen projectmatig overleg evolueren tot een meer coördinerende structuur.

Er is nood aan afstemming tussen de actoren in het buitengebied. De parallelle initiatieven en de grote verscheidenheid aan actoren en middelen (doelstellingen) leiden tot een versnippering van initiatieven bij de doelgroepen en klachten bij de bevolking. Een centraal coördinerend overlegorgaan lijkt noodzakelijk. Onnodige concurrentie tussen bestaande actoren dient vermeden te worden.

De derde factor is **'systematische aanpak'** en werd 9 keer vermeld, in 4 gevallen als sterkte/kans en in 5 gevallen als zwakte/bedreiging.

Er is nood aan een overgang van de sectorale visies naar één overkoepelende gebiedsvisie voor het buitengebied. De belangrijkste kans voor een meer gesystematiseerde aanpak is de opmaak van een overkoepelende, grensoverschrijdende, gebiedsdekkende, richtinggevende beleidsvisie inzake regulier onderhoud in het buitengebied op gewestelijk en provinciaal niveau dat vooraf werd afgestemd op de lokale noden. Andere kansen zijn een gemeenschappelijke en overkoepelende visie met harmonisch parkbeheer, het in kaart brengen van de verantwoordelijke beheerders, het koppelen van de middelen inzake regulier onderhoud aan de afbakening van de buitengebiedregio's, etc. De regelgeving inzake landgoederen en ankerplaatsen vormt een eerste stap naar een overkoepelende beleidsvisie over het onderhoud van KLE's.

Zwakten zijn de provincieoverschrijdende landschappen aangezien grensregio's behoefte hebben aan gecoördineerd onderhoud, de verwarrende afbakeningsprocessen en het gebrek aan doelstellingen die kunnen afgestemd worden op de actoren.

Een minder vermelde factor is het gebrek aan **'bestuurlijk draagvlak'** (3).

Zwakten betreffende het bestuurlijk draagvlak zijn het gebrek aan een coördinerende of controlerende ambtenaar bij lokale besturen, de afhankelijkheid van de lokale politieke keuze, het gebrek aan een systematisch beleid bij lokale besturen en de moeilijkheden van een consensus als gevolg van het aantal actoren.

4.1.6.2. Klein historisch erfgoed

Een eerste factor heeft betrekking op **'samenwerking'** en werd 12 keer vermeld, waarbij in 7 gevallen deze factor als een kans/sterkte werd beschouwd, terwijl deze factor in 5 gevallen als een zwakte/bedreiging voor een efficiënte regie werd genoemd.

Welke actoren waar worden ingezet en wie de regie op zich neemt, hangt af van wat er in de regio of streek leeft. Er kan best worden verder gebouwd op bestaande entiteiten en deze kansen benutten (bv. taakverbreding landschapsanimatoren van regionale landschappen of andere streekgebonden coördinerende organisaties). Provinciebesturen coördineren vandaag vooral projectmatig.

Lokale besturen stellen de noodzaak aan meer regie in vraag. Indien de huidige regie dient verbeterd te worden, pleiten zij in de eerste plaats voor een intergemeentelijke coördinatie waarbij gemeentegrensoverschrijdende acties kunnen worden afgestemd. Er is nood aan een gebiedsgerichte, gestructureerde, gecoördineerde, duurzame aanpak tussen de actoren in het buitengebied en vooral op Vlaams niveau. De parallelle initiatieven van de verschillende overheden leiden tot een versnippering van initiatieven bij de doelgroepen.

Een tweede factor heeft betrekking op **'communicatie'** en werd 10 keer vermeld, in 4 gevallen als een kans/sterkte, in 6 gevallen als een zwakte/bedreiging voor een efficiënte regie.

In het kader van de huidige samenwerkingsverbanden gebeurt al structurele afstemming/overleg tussen de actoren. Huidige comités of structurele overlegfora (intercommunales, regionale landschappen) bieden kansen tot verdere ontwikkeling van de regie van het regulier onderhoud. Provinciebesturen zien het eigen projectmatig overleg evolueren tot een meer coördinerende structuur. Lokale besturen missen een globaal afstemmingskader. De autonomie van lokale besturen dient echter te worden behouden. Een betere afstemming vereist duidelijke communicatie en een duidelijkere rol van de hogere overheid.

Er is nood aan afstemming en gestructureerd overleg tussen de actoren in het buitengebied (oa. verantwoordelijkheden i.k.v. landinrichting/ruilverkaveling).

Andere factoren die door minder respondenten werden vermeld, zijn 'systematische aanpak' (5) en 'bestuurlijk draagvlak' (4).

Over het geheel genomen wordt het onderhoud van KHE niet efficiënt georganiseerd en gecoördineerd. Er is nood aan een systematische aanpak/planning tussen de verschillende actoren en een eenduidige stroomlijning van de uiteenlopende initiatieven, waarbij rekening dient gehouden te worden met de autonomie van lokale besturen.

Zwakten betreffende het bestuurlijk draagvlak zijn het gebrek aan een coördinerende of controlerende ambtenaar bij lokale besturen, de afhankelijkheid van de lokale politieke keuze, het gebrek aan een systematisch beleid bij lokale besturen en de moeilijkheden van een consensus a.g.v. het aantal actoren.

4.1.6.3. Recreatieve randinfrastructuur

Een eerste factor heeft betrekking op **'samenwerking'** en werd 13 keer vermeld, waarbij in 9 gevallen deze factor als een kans/sterkte werd beschouwd, terwijl deze factor in 4 gevallen als een zwakte/bedreiging voor een efficiënte regie werd genoemd.

Welke actoren waar worden ingezet en wie best de regie op zich neemt, hangt af van wat er in de regio of streek leeft (provinciebestuur, lokaal bestuur, intergemeentelijk, etc.). De coördinatie van het regulier onderhoud is een responsabilisatieproces. Provinciebesturen kunnen naar eigen zeggen een trekkersrol spelen, vooral dan wat betreft het onderhoud van RRI in openbaar domein in het buitengebied. Bij coördinatie dient ook rekening te worden gehouden met de autonomie en de kwetsbaarheid van lokale besturen. Lokale besturen pleiten over het algemeen genomen voor een intergemeentelijke coördinatie waarbij gemeentegrensoverschrijdende acties kunnen worden afgestemd en wat extra financiering en personeel kan opleveren.

Er is nood aan een gecoördineerde aanpak tussen de actoren in het buitengebied en vooral op Vlaams niveau.

Een tweede factor heeft betrekking op '**communicatie**' en werd 13 keer vermeld, in 6 gevallen als een kans/sterkte, in 7 gevallen als een zwakte/bedreiging.

In het kader van de huidige samenwerkingsverbanden gebeurt al structurele afstemming/overleg tussen de actoren (regionale landschappen, intercommunales, provinciale en lokale besturen, VLM, ANB). De huidige uitwisseling van expertise is daar een voorbeeld van. Welke actoren waar worden ingezet en wie de communicatie (overleg ter afstemming van de activiteiten ed.) op zich neemt, hangt af van wat er in de regio of streek leeft. Lokale besturen schuiven een intergemeentelijke aanpak naar voor. Er dient rekening gehouden te worden met hun autonomie. Provinciebesturen zien het eigen projectmatig overleg evolueren tot een meer coördinerende structuur. Regionale landschappen bieden kansen als neutrale overlegstructuur op lokaal of bovenlokaal niveau. Een kans voor een meer efficiënte regie van regulier onderhoud van RRI ligt in het opstellen van een database met een regionaal overzicht van alle recreatieve routes. Er kan meer aandacht gaan naar betrokkenheid bij voorbereidend overleg (bv. met landbouw).

Het gebrek aan afstemming tussen de actoren in het buitengebied (bv. i.k.v. openstelling gebieden, beheersverantwoordelijkheid) en de nood aan een globale aanpak zijn zwakten. Andere bedreigingen of zwakten zijn de nog zeer individuele werking van actoren, en de dreigende versnippering t.g.v. de parallelle initiatieven en de grote verscheidenheid aan actoren en middelen.

Andere factoren die door minder respondenten werden vermeld zijn 'systematische aanpak' (3) en 'bestuurlijk draagvlak' (2).

Een volledig gebiedsdekkende opname en realisatie van het regulier onderhoud van RRI ontbreekt omdat een gestructureerde systematische aanpak ontbreekt. Er is nood aan een systematische aanpak tussen de verschillende actoren waarbij dient rekening gehouden te worden met de autonomie van lokale besturen. Zwakten betreffende het bestuurlijk draagvlak zijn het gebrek aan een coördinerende of controlerende ambtenaar bij lokale besturen, de afhankelijkheid van de lokale politieke keuze, het gebrek aan een systematisch beleid bij lokale besturen en de moeilijkheden van een consensus a.g.v. het aantal actoren.

4.2. Specifiek territoriaal beeld

Naast de algemene resultaten werden de antwoorden ook bekeken vanuit een territoriale invalshoek. Deze resultaten geven een algemene impressie van het regulier onderhoud binnen de Vlaamse provinciale grondgebieden. Op basis daarvan is het mogelijk op een bondige manier eventuele verschillen of gelijkenissen tussen deze grondgebieden aan te duiden. De analyseresultaten zijn afgeleid uit de gesystematiseerde algemene dataset na deze te herstructureren naar de vijf verschillende provinciale grondgebieden.

Voor een overzicht van deze resultaten wordt verwezen naar het eindrapport, te raadplegen op **www.ipo-online.be** of in te kijken bij de Vlaamse Landmaatschappij.

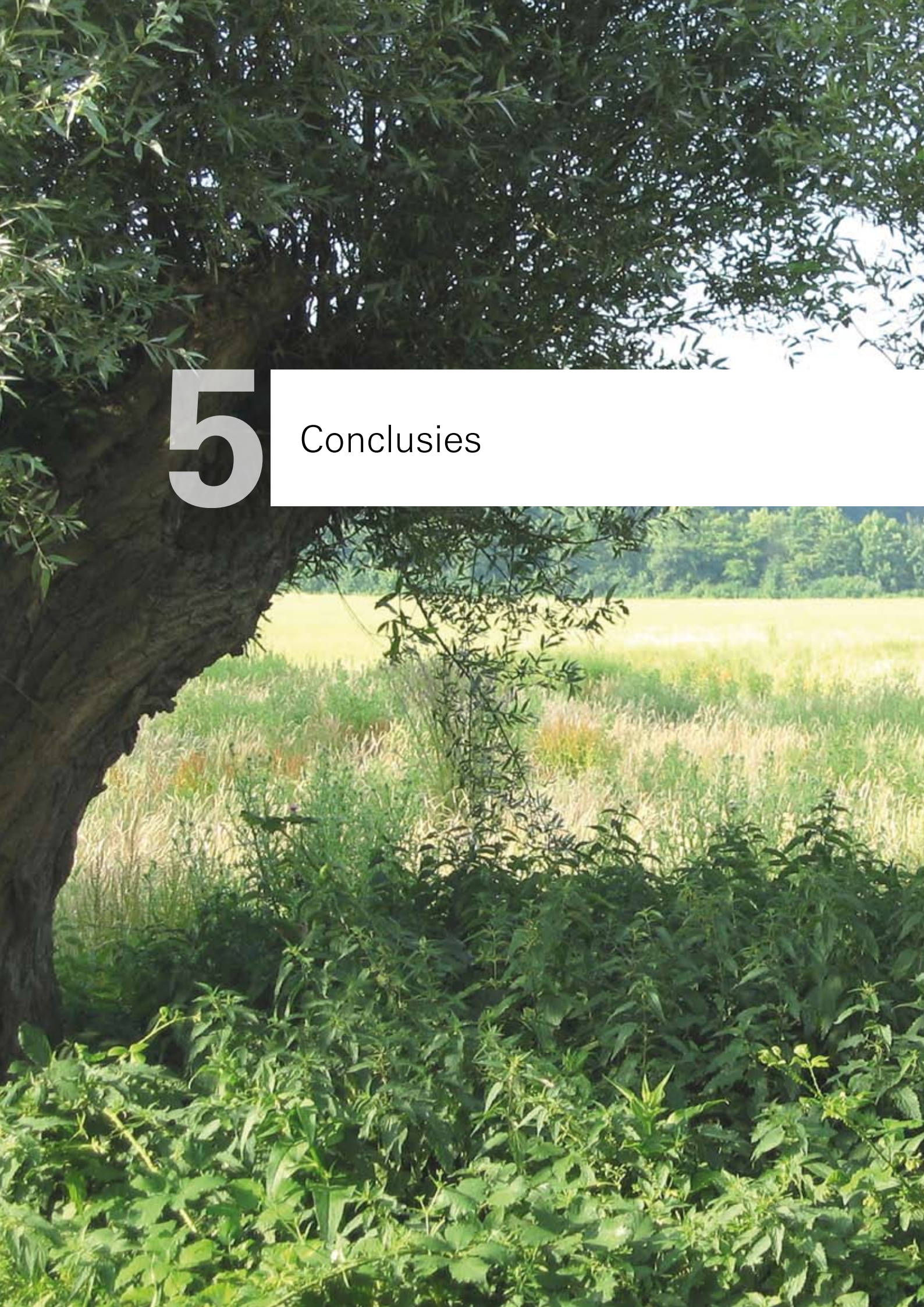
4.3. Specifiek bestuurlijk beeld

Naast de algemene resultaten werden de antwoorden ook bekeken vanuit een bestuurlijke invalshoek. Deze resultaten geven een algemene impressie van het regulier onderhoud binnen 5 verschillende Vlaamse bestuurstypes: provinciebesturen, gemeentebesturen zonder een regionaal landschap, grote steden met buitengebied, samenwerkingsverbanden/intercommunales en middenveldorganisaties. Op basis daarvan is het mogelijk op een bondige manier eventuele verschillen of gelijkenissen tussen deze bestuurstypes aan te duiden. De analyseresultaten zijn afgeleid uit de gesystematiseerde algemene dataset na deze te herstructureren naar de vijf bevragede bestuurseenheden.

Voor een overzicht van deze resultaten wordt verwezen naar het eindrapport, te raadplegen op **www.ipo-online.be** of in te kijken bij de Vlaamse Landmaatschappij.

5

Conclusies

De resultaten leiden tot een aantal conclusies. De conclusies van dit rapport kunnen de leden van de themagroep meenemen bij de voortgang van hun beleidsvoorbereidend werk. Niet alle conclusies van dit rapport zullen a priori leiden tot beleidsaanbevelingen.

Bij elke conclusie wordt verwezen naar de paragraaf én cluster van resultaten waarvan de conclusie werd afgeleid. De conclusies zijn gebaseerd op de kwalitatieve analyse van de SWOT data, m.a.w. de paragrafen 4.1.3, 4.1.5 en 4.1.6 van dit rapport omwille van eerder vermelde redenen bij 4.1.2 en 4.1.4. De informatie van de overzichtstabel onder 4.1.1 kan als louter informatief worden gezien waarop kan worden teruggevallen bij vragen i.k.v. 'Wie doet wat met welke middelen?' tijdens de opmaak van beleidsaanbevelingen.

De conclusies bieden in de eerste plaats een antwoord op de drie kernvragen.

- *Wordt het regulier onderhoud binnen het eigen werkingsgebied volledig gebiedsdekkend uitgevoerd?*
- *Wordt dat regulier onderhoud binnen het eigen werkingsgebied efficiënt uitgevoerd?*
- *Wordt dat regulier onderhoud binnen het eigen werkingsgebied efficiënt geregisseerd?*

Deze problematiek werd scherp in kaart gebracht voor de 3 onderzochte facetten van het buitengebied nl. kleine landschapselementen, klein historisch erfgoed en recreatieve randinfrastructuur.

Voor elk van de drie kernvragen worden de conclusies genummerd weergegeven om het overleg over dit eindrapport vlotter te laten verlopen. Er zit geen andere logica achter deze nummering.

5.1. Wordt het regulier onderhoud binnen het eigen werkingsgebied volledig gebiedsdekkend uitgevoerd?

5.1.1. Kleine landschapselementen

1. Actoren nemen binnen het eigen werkingsgebied de verantwoordelijkheid op en voeren daar het regulier onderhoud van kleine landschapselementen zo optimaal mogelijk uit. Daarbij dient opgemerkt te worden dat het zelfs in het eigen werkingsgebied niet volledig gebiedsdekkend gebeurt.
2. De mate waarin het regulier onderhoud van kleine landschapselementen gebiedsdekkend wordt uitgevoerd, hangt sterk samen met het aanwezige maatschappelijk en bestuurlijk draagvlak.
3. Lokale initiatieven hangen sterk samen met de lokale bewustwording omtrent een kwalitatief onderhouden landschap. De aanpak van lokale besturen hangt samen met hun overtuiging van het belang van een goed onderhouden landschap.
4. Op Vlaams niveau kan een beleidskader worden uitgewerkt. Vermelde kansen zijn een opgelegde landschapsintegratie voor landbouwers, het behoud of de compensatie van kleine landschapselementen i.k.v. de natuurvergunningen en de mogelijkheden van stedenbouwkundige verordeningen en gemeentelijke structuurplannen.
5. De angst voor rechtsonzekerheid van de landbouw verzwakt de inzet door de landbouw en wordt veroorzaakt door de onduidelijke situatie wat betreft het behoud van de bestemming 'agraris gebied' i.k.v. verweving en het dreigend toenemende kadastraal inkomen van landbouwgrond na landschappelijke opwaardering. Een gevolg van de angst voor rechtsonzekerheid is de argwaan tegenover de beheerovereenkomsten.

5.1.2. Klein historisch erfgoed

6. De kwaliteit van het regulier onderhoud van klein historisch erfgoed is vrij zwak in het Vlaamse buitengebied. Het onderhoud wordt slechts 'ten dele' gebiedsdekkend opgenomen.
7. Er is weinig aandacht voor klein historisch erfgoed. Er ontbreekt een netwerk van actoren dat actief is rond KHE. Er is weinig maatschappelijk en bestuurlijk draagvlak. Algemeen ontbreekt het de besturen aan een overzicht of inventarisatie van het aanwezige klein historisch erfgoed en dit op de eerste plaats binnen het eigen werkingsgebied.
8. De economische waarde van KHE wordt onderschat. Vooral binnen het totaalbeeld van het Vlaamse landschap en haar toeristisch-recreatieve rol, speelt een gebiedsdekkend regulier onderhoud van klein historisch erfgoed een belangrijke rol. Klein historisch erfgoed is immers een belangrijk facet van de streekidentiteit en de toeristische aantrekkelijkheid van een landschap. Het niet aanboren van dit potentieel maatschappelijk draagvlak is een gemiste kans.
9. Vlaanderen kan zorgen voor een decretaal kader, een beleidskader, richtlijnen, en dit in het bijzonder voor niet-beschermd KHE.

5.1.3. Recreatieve randinfrastructuur

10. Actoren nemen binnen het eigen werkingsgebied de verantwoordelijkheid op en voeren daar het regulier onderhoud van recreatieve randinfrastructuur uit op een vrij gebiedsdekkende wijze.
11. Het probleem bij recreatieve randinfrastructuur is vooral de grote hoeveelheid van te onderhouden infrastructuur waarbij sociale veiligheid en verkeersveiligheid primeert bij de op te nemen onderhoudswerken.
12. De mate waarin het regulier onderhoud gebiedsdekkend wordt uitgevoerd, hangt sterk samen met het aanwezige maatschappelijk draagvlak. De sociaal-economische meerwaarde van kwalitatief onderhouden recreatieve randinfrastructuur is deel van het maatschappelijk bewustzijn.

5.1.4. Algemene trends en accenten

13. Uit bovenstaande blijkt dat de 'manier van uitvoering' en 'maatschappelijk draagvlak' de belangrijkste factoren zijn die het meest vermeld werden bij de vraag waarom het regulier onderhoud vandaag slechts 'ten dele' gebiedsdekkend gebeurt.
14. Uit bovenstaande blijkt dat de uitvoering van het regulier onderhoud niet volledig gebiedsdekkend gebeurt binnen het eigen werkingsgebied.

5.2. Gebeurt dat regulier onderhoud binnen het eigen werkingsgebied efficiënt?

5.2.1. Kleine landschapselementen

1. Het regulier onderhoud van kleine landschapselementen vereist duidelijk heel wat organisatie en samenwerking. Dit blijkt uit de talrijke samenwerkingsvormen die Vlaanderen rijk is. Daar waar het regulier onderhoud van kleine landschapselementen daadwerkelijk gebeurt, verloopt het voor deze samenwerkingsverbanden efficiënt of ten dele efficiënt.
2. De respondenten ondervinden een behoefte aan een integrale lange termijnvisie op Vlaams niveau.
3. Het subsidiebeleid kan helderder en minder complex en dient ook uitgebreid te worden. Lokale besturen erkennen ook de nood aan personeel.

5.2.2. Klein historisch erfgoed

4. De respondenten ondervinden een behoefte aan een integrale lange termijnvisie op Vlaams niveau. Het regulier onderhoud van klein historisch erfgoed gebeurt verre van efficiënt. In de eerste plaats schiet het flankerend beleid tekort.
5. Er zijn te weinig middelen om het regulier onderhoud van klein historisch erfgoed efficiënt te kunnen uitvoeren. Er is tevens een gebrek aan deskundigheid of kennis terzake. Een specifieke financiële ondersteuning voor onbeschermd klein historisch erfgoed ontbreekt. Vlaanderen kan zorgen voor positieve, stimulerende en sensibiliserende initiatieven.

5.2.3. Recreatieve randinfrastructuur

6. Daar waar het regulier onderhoud van recreatieve randinfrastructuur wordt gerealiseerd, gebeurt het in grote mate efficiënt d.m.v. samenwerkingsverbanden.
7. Ook inzake recreatieve randinfrastructuur schiet het flankerend beleid tekort. De actoren ondervinden de nood aan een integrale Vlaamse langetermijnvisie en een vereenvoudiging van het huidige complexe subsidiebeleid.
8. Er is een tekort aan middelen en personeel om het regulier onderhoud van recreatieve randinfrastructuur overal efficiënt te kunnen uitvoeren. Er is vooral nood aan technische begeleiding en ondersteuning. Een bijkomend knelpunt is dat subsidies zich beperken tot de aanleg van recreatieve randinfrastructuur en het onderhoud ervan niet ondersteunen.

5.2.4. Algemene trends en accenten

9. Uit bovenstaande blijkt dat de bestaande samenwerking de belangrijkste factor is bij de vraag waarom het regulier onderhoud vandaag in voldoende mate efficiënt gebeurt. Vlaanderen telt een groot aantal efficiënt werkende samenwerkingsverbanden (intergemeentelijk, i.s.m. overheden, i.s.m. middenveld, i.s.m. sectorale organisaties, i.s.m. sociale tewerkstelling, i.s.m. sociaal economie).
10. Uit bovenstaande blijkt dat er nog kan gesleuteld worden aan het flankerend beleid (randvoorwaarden subsidies).
11. Uit bovenstaande blijkt dat er nood is aan vorming, technische ondersteuning en extra middelen voor personeel.

5.3. Wordt dat regulier onderhoud binnen het eigen werkingsgebied efficiënt geregisseerd?

5.3.1. Kleine landschapselementen

1. Het regulier onderhoud van kleine landschapselementen wordt – daar waar het gebeurt – momenteel efficiënt of ‘ten dele’ efficiënt geregisseerd. Wie deze regie op zich neemt hangt vooral af van wat er in de streek leeft en de vormen van samenwerking.
2. Er is nood aan een gebiedsgerichte, gestructureerde, gecoördineerde en duurzame visie voor het buitengebied en dit vooral op Vlaams niveau. Samenwerking, communicatie en een systematische aanpak staan voorop. Er is een duidelijke nood aan een centraal coördinerend overlegorgaan. Lokale besturen pleiten voor een intergemeentelijke coördinatie waarbij gemeentegrensoverschrijdende acties kunnen worden afgestemd. De rol van de Vlaamse overheid kan in het kader van deze problematiek scherper worden gesteld.

5.3.2. Klein historisch erfgoed

3. Het regulier onderhoud van klein historisch erfgoed wordt momenteel in zeer beperkte mate efficiënt geregisseerd.
4. Er is nood aan een gebiedsgerichte, gestructureerde, gecoördineerde en duurzame visie voor het buitengebied en dit vooral op Vlaams niveau. Samenwerking en communicatie staan daarbij voorop.
5. Actoren ondervinden de algemene nood aan een centraal coördinerend overlegorgaan. Er kan verder gewerkt worden met de bestaande overlegfora.

5.3.3. Recreatieve randinfrastructuur

6. Daar waar het gebeurt wordt het regulier onderhoud van recreatieve randinfrastructuur efficiënt of ten dele efficiënt geregisseerd. Wie deze regie op zich neemt hangt vooral af van wat er in de streek leeft en de vormen van samenwerking.
7. Er is sprake van een efficiënte samenwerking, afstemming en communicatie tussen de Vlaamse actoren wat betreft het onderhoud van recreatieve randinfrastructuur in het buitengebied. Voor het regulier onderhoud van recreatieve randinfrastructuur werden voorlopig de meest duidelijke samenwerkingsstructuren opgesteld. Toch ondervinden de respondenten ook hier de nood aan bijkomende afstemming en communicatie. Er is behoefte aan een meer gecoördineerde aanpak. Er kan verder gewerkt worden met de bestaande overlegfora.
8. Er is ook nood aan het opstellen van een databank met een inventaris van de aanwezige RRI.

5.3.4. Algemene trends en accenten

9. Uit bovenstaande blijkt dat samenwerking en communicatie de belangrijkste factoren vormen bij de vraag waarom het regulier onderhoud vandaag efficiënt wordt geregisseerd.
10. Uit bovenstaande blijkt dat op Vlaams niveau de regie van het regulier onderhoud van de 3 onderzochte facetten in het buitengebied (kleine landschapselementen, klein historisch erfgoed recreatieve randinfrastructuur) vaak geïnterpreteerd wordt als het 'ten dele' coördineren van werken binnen het eigen werkingsgebied.
11. Uit bovenstaande blijkt dat veel actoren hun uiterste best doen binnen het eigen werkingsgebied en binnen hun gekozen thema. Sommigen beperken ze zich tot het regulier onderhoud van ofwel kleine landschapselementen, ofwel klein historisch erfgoed ofwel recreatieve randinfrastructuur. Over het algemeen genomen wordt het regulier onderhoud van recreatieve randinfrastructuur efficiënter geregisseerd dan dat van kleine landschapselementen en klein historisch erfgoed.
12. Uit bovenstaande blijkt dat een overkoepelende organisatie of coördinatie ontbreekt. Er is geen totaalregie van het regulier onderhoud in het Vlaamse buitengebied.
13. Uit bovenstaande blijkt dat een overkoepelend beleidskader voor een totaalzorg ontbreekt. Dat kan worden opgelost door van bovenaf (Vlaanderen) een kader te creëren waarbij actoren zich van onderuit (bovengemeentelijk) kunnen organiseren. Vlaanderen kan hierin haar verantwoordelijkheid opnemen en een beperkt faciliterend kader aanreiken.

6

Werking Interbestuurlijk
Plattelandsoverleg (IPO)

6.1. Het doel

Het Interbestuurlijk Plattelandsoverleg (IPO) is het kader voor een brede dialoog over het Vlaamse platteland, vertrekkend vanuit het oogpunt van een duurzame, kwaliteitsvolle en dynamische ontwikkeling. Het ondersteunende IPO-overleg resulteert op geregelde tijdstippen in adviezen, naar aanleiding van een vraag van (één van) de leden (ondersteunend of bestuurlijk overleg).

Een advies bevat beschouwingen of standpunten die geformuleerd worden naar aanleiding van specifieke of algemene noden, problemen of mogelijkheden die zich voordoen in het landelijke gebied. In het advies kan een gerichte vraag of opdracht omschreven worden die gericht is naar (een lid of meerdere leden van) de Vlaamse regering, (een commissie of meerdere commissies van) het Vlaams Parlement, de provincie- of gemeentebesturen.

Deze adviezen kunnen aanleiding geven tot nader onderzoek, verdere bespreking, het opzetten, uitwerken en beoordelen van ervaringsprojecten en pilootprojecten, vernieuwende initiatieven en concrete voorstellen en suggesties naar het beleid en de beleidsvoerders toe. Voorstellen en suggesties kunnen worden gezien als oplossingen voor knelpunten en tegenstrijdigheden in regelgeving, overheidsinstrumenten en acties.

6.2. Samenstelling IPO

In het Bestuurlijk overleg, waar de politieke besluitvorming gebeurt, zetelen politieke mandatarissen vanuit de drie bestuursniveaus. Het Ondersteunend overleg bestaat uit een IPO-raad, van waaruit de Themagroepen worden gevormd, en een Kerngroep welke instaat voor een gecoördineerde inhoudelijke en beleidsdomeinoverschrijdende afstemming van de thema's.

6.3. Besluitvormingsprocedure aangaande een advies over een thema

In de themagroep streeft men maximale consensus na. Indien geen consensus wordt bereikt, noteert men het meerderheidsstandpunt.

Aan de leden van de themagroep en de administraties op wiens beleidsdomein het advies betrekking heeft, wordt gevraagd hun mening of advies te geven t.a.v. het voorgestelde meerderheidsstandpunt.

De beslissingen in het bestuurlijk overleg worden genomen bij consensus. Onthoudingen zijn mogelijk, zonder dat deze de beslissingen blokkeren.

6.4. Meer informatie

*Peter Vleugels
Themacoördinator Interbestuurlijk Plattelandsoverleg (IPO)
Vlaamse Landmaatschappij - Afdeling Platteland
Gulden-Vlieslaan 72
1060 Brussel
België*

*T: +32(0)2/543 73.44
F: +32(0)2/543 73 97*

*Algemeen Coördinator Interbestuurlijk Plattelandsoverleg (IPO)
Vlaamse Landmaatschappij - Afdeling Platteland
Gulden-Vlieslaan 72
1060 Brussel
België*

*T: +32(0)2/543 69 73
F: +32(0)2/543 73 97*

7

Bijlage: methode

7.1. Enquête

7.1.1. Steekproef en criteria

De themagroep koos in functie van haalbaarheid en timing om een bevraging te organiseren bij een steekproef (sample) van organisaties, eerder dan een volledige inventarisatie te maken. Een sample is een uitsnede van de werkelijke populatie. In de veronderstelling dat er bv. 100 initiatieven inzake regulier onderhoud zouden zijn in Vlaanderen, kan een sample van 20% (20 initiatieven) geselecteerd worden voor onderzoek. Men kan m.a.w. beslissen om een volledige reële populatie van onderzoeksobjecten te bestuderen (alle initiatieven, gesteld dat deze bekend zijn) of een deel daarvan (sample). Omdat het in de realiteit vaak onmogelijk is om een ganse populatie te bestuderen, worden samples geselecteerd die representatief zijn voor de reële populatie. Samples kunnen toevallig worden samengesteld (ad random, toevallige selectie cfr. loterij) of kunnen gecontroleerd worden samengesteld. Voor deze inventarisatie werd een gecontroleerde steekproef voorgesteld waarbij vooraf criteria werden vastgelegd. Op basis van deze criteria werden initiatieven geselecteerd. Het hoofddoel van de enquête is het trekken van onderzoeksconclusies die representatief kunnen beschouwd worden voor de totale populatie.

De themagroep koos 5 soorten organisaties:

- provinciebestuur;
- grote stad met buitengebied;
- kleine gemeente (gelegen buiten een Regionaal Landschap);
- intercommunale of samenwerkingsverband;
- koepelorganisatie of middenveldorganisatie (sterk aanwezig in het buitengebied).

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de grondgebieden, criteria, respondenten en de datum van het interview.

Grondgebied	Criteria	Respondent	Datum
Vlaanderen	Middenveldorganisatie	Regionaal Landschap	10.04.07
Vlaanderen	Middenveldorganisatie	Natuurpunt	23.02.07
Vlaanderen	Middenveldorganisatie	Boerenbond	03.04.07
Vlaanderen	Middenveldorganisatie	Vakantiegenoegens	19.03.07
Vlaanderen	Middenveldorganisatie	Vlaamse Contactcommissie Monumentenzorg	28.02.07
Provincie West-Vlaanderen	Provinciebestuur	West-Vlaanderen	04.05.07
Provincie West-Vlaanderen	Grote stad met buitengebied	Brugge	11.05.07
Provincie West-Vlaanderen	Kleine gemeente (excl. regionaal landschap)	Hooglede	03.05.07
Provincie West-Vlaanderen	Intercommunale / samenwerkingsverband	Westtoer	03.05.07
Provincie Oost-Vlaanderen	Provinciebestuur	Oost-Vlaanderen	05.04.07

Provincie Oost-Vlaanderen	Grote stad met buitengebied	Ninove	16.04.07
Provincie Oost-Vlaanderen	Kleine gemeente (excl. regionaal landschap)	Buggenhout	09.03.07
Provincie Oost-Vlaanderen	Intercommunale / samenwerkingsverband	-	-
Provincie Antwerpen	Provinciebestuur	Antwerpen	23.03. + 24.04.07
Provincie Antwerpen	Grote stad met buitengebied	Mechelen	02.03.07
Provincie Antwerpen	Kleine gemeente (excl. regionaal landschap)	Zoersel	09.03 + 15.03.07
Provincie Antwerpen	Intercommunale / samenwerkingsverband	IGEMO	21.03.07
Provincie Vlaams-Brabant	Provinciebestuur	Vlaams-Brabant	29.03.07
Provincie Vlaams-Brabant	Grote stad met buitengebied	Tienen	27.03.07
Provincie Vlaams-Brabant	Kleine gemeente (excl. regionaal landschap)	Geetbets	03.04.07
Provincie Vlaams-Brabant	Intercommunale / samenwerkingsverband	IGO Leuven	22.02.07
Provincie Limburg	Provinciebestuur	Limburg	08.03.07
Provincie Limburg	Grote stad met buitengebied	Hasselt	30.03.07
Provincie Limburg	Kleine gemeente (excl. regionaal landschap)	Voeren	22.03.07
Provincie Limburg	Intercommunale / samenwerkingsverband	De Winning	06.03.07

7.1.2. Interviewproces

De respondent duidde zelf een **contactpersoon** aan binnen de eigen organisatie of het eigen bestuur. Deze persoon beschikte over de nodige **affiniteit** en **expertise** en een kritische kijk op het onderhoudsthema.

Voor elke respondent werd uitgegaan van een ruime **groepsbevraging**. Bij provinciebesturen en lokale besturen werd geopteerd voor verschillende diensten. Ook gedeputeerden of schepenen konden de respondent vertegenwoordigen. De aangeduide contactpersoon stelde mogelijks deze groep samen. De respondenten kregen voldoende tijd om de enquête vooraf intern te toetsen.

De interviewronde gebeurde aan de hand van een **enquêteformulier**. Dit verhoogde de kansen op een gebundelde respons en vergemakkelijkte de eenduidige verwerking van de diagnose. De vragen werden gesteld voor het eigen werkingsgebied. Uitspraken buiten het eigen werkingsgebied werden uiteraard niet uitgesloten, gezien de expertise van de respondent soms verder reikte dan het

eigen grondgebied. De interviews werden afgenomen, verwerkt in het formulier en getoetst bij de respondenten.

De neerslag van alle bevragingen is terug te vinden in de individuele dataset van de Bijlagennota op **www.ipo-online.be**.

7.1.3. Enquêteformulier

Het enquêteformulier omvatte een richtinggevend kader, een definitielijst en een vragenlijst.

7.1.3.1. Kader

Het interview kadert in een overleg dat zal leiden tot een **advies of beleidsaanbeveling** naar de Vlaamse Regering m.b.t. "het onderhoud van de recreatieve en landschappelijke infrastructuur op het Vlaamse platteland". Dit zogenaamde Interbestuurlijke Overleg Plattelandsbeleid (IPO, meer info op **www.ipo-online.be**) krijgt input vanuit verschillende themagroepen. Dit interview kadert binnen het proces van de themagroep die werd opgericht n.a.v. het knelpunt inzake onderhoud landschappelijke structuren en recreatieve (rand)infrastructuur.

De themagroep wordt voorgezeten door Lambert Schoenmaekers van het Regionale Landschap Kempen en Maasland.

In Vlaanderen bestaan een hele reeks van initiatieven, samenwerkingsverbanden en mechanismen om in het buitengebied kwaliteitszorg te realiseren. Toch valt op dat het gewone dagdagelijkse onderhoud van wandelwegen, klein historisch erfgoed, picknickplaatsen, wandelinfrastructuur, KLE,... verre van optimaal is en op veel plaatsten zelfs te wensen overlaat. Dat probleem aanpakken is de uitdaging van de themagroep.

In de themagroep zetelen tal van actoren uit het buitengebied en de verschillende bestuurlijke niveaus. De provincies, de vereniging van de Vlaamse Steden en Gemeenten, Landelijk Vlaanderen, Boerenbond, Natuurpunt, Trage Wegen, Regionale Landschappen en de Vlaamse Landmaatschappij zijn vertegenwoordigd in deze themagroep.

Uit voorgaande bijeenkomsten bleek er nood te zijn aan een **inventarisatie** van de **huidige situatie**. De themagroep koos voor een beperkte enquête, waarbij 25 actoren (actief rond regulier onderhoud in het buitengebied) worden bevraagd.

7.1.3.2. Definitielijst

In het kader van de vragenlijst worden de volgende termen gedefinieerd:

> Recreatieve en landschappelijke infrastructuur

Kleine landschapselementen (KLE) zoals houtkanten, hagen, poelen, boomgaarden, alleenstaande bomen, markante bomengroepen, bomenrijen, onverharde veld-, bos- en kerkenpaden, bermen (minstens langs fiets- en wandelpaden), tumuli, etc.

Klein historisch erfgoed (KHE) zoals kleine elementen en constructies, geïsoleerd of deel uitmakende van een geheel, die van belang zijn voor de kwaliteit van de leefomgeving, een volkskundige, historische of esthetische waarde hebben, als referentie dienen voor de bevolking van een buurt of wijk, of bijdragen tot het gevoel van een plaatselijke bevolking tot een bepaalde plek te behoren, zoals: fontein, kiosken, pompen, putten, kruisen, calvaries, veldkapellen, standbeelden, wegwijzers, schandpalen, grenspalen, mijlpalen, lantaarnpalen, uurwerken, klokkenspelen,

zonnepijlers, hekkens, omheiningmuren, luifels, graven, herkenningstekens van merkwaardige gebeurtenissen uit het verleden, balies, straatmeubilair, waterkunstwerkjes, bakhuizen, houtskeletbouw, koetshuizen, oranje- en priëlen, ijskelders (opsomming cfr. BVR van 14 april 2000 tot bepaling van de vergunningsplichtige functiewijzigingen en van de werken, handelingen en wijzigingen waarvoor geen stedenbouwkundige vergunning nodig is; art.3. 8°.).

Recreatieve randinfrastructuur (RRI) betreffen alle randinfrastructuur die de leesbaarheid en de beleefbaarheid van het landschap ondersteunen of versterken. Het betreft picknickplaatsen, rustbanken, fiets-, ruiters- en wandelpaden, uitkijkpunten of -torens, informatiepanelen langs fietspaden en wandelpaden, wegwijzers van fiets- en wandelpaden, zogenaamde leerpaden. Het betreft geen sportinfrastructuur zoals voetbalvelden, tennisvelden, etc.

Bovenstaande opsomming is niet limitatief.

> Regulier onderhoud

De gangbare, cyclisch of regelmatig terugkerende, (onderhouds)werken die nodig zijn om een object, behorende tot de recreatieve of landschappelijke infrastructuur, in goede staat te bewaren of zich te laten ontwikkelen zodat het voldoet aan de (gebruiks)functies waarvoor het is bedoeld.

Vb. het jaarlijks of twee jaarlijks snoeien van hagen, het cyclisch knotten (om de 5,7,10,... jaar) van bomen houtkanten, de regelmatige onderhoudscontrole en werken aan picknick plaatsen, controle en onderhoud van wegwijzers voor wandelingen, het maaien van berm of wandelpaden volgens bepaalde cycli geënt op bepaalde doelstelling of gebruik, e.d.

> Gebiedsdekkend

In het kader van de enquête wordt met gebiedsdekkend bedoeld: het volledige buitengebied binnen het werkingsgebied van de geïnterviewde instantie/organisatie ofwel de contramal van de stedelijke gebieden zoals afgebakend in de ruimtelijke structuurplanning.

Toelichting: niet alle stedelijke gebieden zijn op dit moment afgebakend. De geest van dit begrip geeft aan dat we in deze publicatie niet praten over het regulier onderhoud in de stedelijke agglomeraties van kleine of grote steden.

7.1.3.3. Vragenlijst

Onderstaande vragenlijst beoogt een niet exhaustieve inventarisatie en wil wel een aantal **sterktes** en **zwaktes aan het licht brengen** die vandaag gelden voor het regulier onderhoud van landschappelijke en recreatieve infrastructuur op het Vlaamse platteland.

De termen 'regulier onderhoud', 'landschappelijke en recreatieve infrastructuur' en 'gebiedsdekkend' werden afgebakend in de voorgaande definitielijst.

VRAAG 1. Identificatiegegevens

Volgende gegevens worden aan de respondent gevraagd:

- Organisatie / Bestuur: naam, adres, website.
- Contactpersoon: naam, mailadres, telefoon, functie binnen de organisatie.
- Overige respondenten: naam, mailadres, telefoon, functie binnen de organisatie.

VRAAG 2. Screening gebiedsdekkende opname en realisatie: stand van zaken?

Vraag 2 betreft een screening van wat er vandaag op het terrein gebeurt. De respondent duidt in een tabel aan of het regulier onderhoud van landschappelijke en recreatieve infrastructuur gebiedsdekkend opgenomen en/of gerealiseerd wordt. De respondent krijgt als opties 'Nee / Ja / Ten dele'. Dit levert maximaal 6 kruisjes op. De respondent licht deze keuze toe bij vraag 3.

Voorbeeld:

	Gebiedsdekkend:	Ja	Neen	Ten dele
KLE*	opgenomen?			x
	gerealiseerd?			x
KHE*	opgenomen?		x	
	gerealiseerd?		x	
RRI*	opgenomen?	x		
	gerealiseerd?	x		

*Opm.: KLE = Kleine landschapselementen, KHE = Klein historisch erfgoed, RRI = Recreatieve randinfrastructuur (zie definitielijst 'recreatieve en landschappelijke infrastructuur')

VRAAG 3. Screening gebiedsdekkende opname en realisatie: waarom?

Vraag 3 betreft de verantwoording van de 6 keuzes bij vraag 2. De antwoorden worden na het interview neergeschreven in een tabel. De tabel bestaat uit 6 rijen, op te vatten als 6 subvragen bij vraag 3.

Initiatief / Organisatie	Rij 1. Welke is (zijn) de huidige initiatiefnemer(s) of opdrachtgever(s)? Wie neemt het initiatief of geeft de opdracht tot het regulier onderhoud van de landschappelijke en recreatieve infrastructuren?
Coördinator	Rij 2. Wie is (zijn) coördinator(en)? Wie coördineert het regulier onderhoud van de landschappelijke en recreatieve infrastructuren?
Uitvoerder	Rij 3. Wie is (zijn) uitvoerder(s)? Wie voert de werken uit op het terrein?
Werken	Rij 4. Welke werken worden er uitgevoerd? Welke werken voeren deze actoren uit in het kader van regulier onderhoud van recreatieve en landschappelijke infrastructuren op het platteland?
Financiering	Rij 5. Hoe (door wie) wordt dit gefinancierd? Geef in grote lijnen aan hoe de financiering gebeurt.
SWOT	Rij 6. Welke sterkten / kansen en zwakten / bedreigingen? Wat zijn de oorzaken of redenen van de huidige situatie? Waarom gebeurt het regulier onderhoud momenteel wel / niet / ten dele gebiedsdekkend? De respondent vermeldt relevante zwakten, sterkten, kansen of bedreigingen (SWOT) van de huidige werking. De antwoorden houden verband met factoren die de (mate van) gebiedsdekkendheid bepalen. De kansen kunnen oplossingen aanreiken voor de vermelde zwakten en/of bedreigingen.

De eerste 3 subvragen (rij 1 tot 3) zijn 'wie'-vragen. Er worden namen van actoren geformuleerd (organisaties, besturen, intercommunales, etc.) mét een bijhorende contactpersoon of sleutelfiguur. In geval van samenwerkingsverbanden worden eveneens de partners vermeld en de onderlinge rolverdeling.

Vraag 3 wordt gesteld voor de 3 aspecten van de onderzochte landschapsinfrastructuur. Zo wordt de vraag gesteld voor KLE (3a: opname / 3b: realisatie), voor KHE (3c: opname / 3d: realisatie), en voor RRI (3e: opname / 3f: realisatie).

VRAAG 4. Efficiëntie van uitvoering en regie: stand van zaken?

Vraag 4 betreft een screening van de efficiëntie van wat er vandaag op het terrein gebeurt. De respondent duidt in een tabel aan of het regulier onderhoud van landschappelijke en recreatieve infrastructuur efficiënt uitgevoerd en geregistreerd wordt. Regie omvat afstemming tussen, en coördinatie van de actoren. De respondent krijgt als opties 'Nee / Ja / Ten dele'. Dit levert maximaal 6 kruisjes op.

Efficiëntie van:		Ja	Neen	Ten dele
KLE*	Uitvoering?			x
	Regie* ?			x
KHE*	Uitvoering?		-	
	Regie* ?		-	
RRI*	Uitvoering?	x		
	Regie* ?	x		

*Opm.: KLE = Kleine landschapselementen, KHE = Klein historisch erfgoed, RRI = Recreatieve randinfrastructuur (zie definitielijst 'recreatieve en landschappelijke infrastructuur'), regie betekent hier afstemming en coördinatie

De respondent licht deze keuze toe bij vraag 5.

Opmerking: na een negatieve beoordeling bij vraag 2 ('Neen' als antwoord) kan niet naar de efficiëntie van uitvoering of coördinatie worden gevraagd.

VRAAG 5. Efficiëntie van uitvoering en regie: waarom?

Vraag 5 betreft de verantwoording van de keuzes bij vraag 4. De antwoorden worden na het interview neergeschreven. De vraag is op dezelfde wijze gestructureerd als vraag 3. De tabel bestaat ook hier uit 6 rijen, op te vatten als 6 subvragen bij vraag 5.

Initiatief / Organisatie	Rij 1. Welke is (zijn) de huidige initiatiefnemer(s) of opdrachtgever(s)? Wie neemt het initiatief of geeft de opdracht tot het regulier onderhoud van de landschappelijke en recreatieve infrastructuren?
Coördinator	Rij 2. Wie is (zijn) coördinator(en)? Wie coördineert het regulier onderhoud van de landschappelijke en recreatieve infrastructuren?
Uitvoerder	Rij 3. Wie is (zijn) uitvoerder(s)? Wie voert de werken uit op het terrein?
Werken	Rij 4. Welke werken worden er uitgevoerd? Welke werken voeren deze actoren uit in het kader van regulier onderhoud van recreatieve en landschappelijke infrastructuren op het platteland?
Financiering	Rij 5. Hoe (door wie) wordt dit gefinancierd? Geef in grote lijnen aan hoe de financiering gebeurt.
SWOT	Rij 6. Welke sterkten/kansen en zwakten/bedreigingen? Wat zijn de oorzaken of redenen van de huidige situatie? Waarom gebeurt de uitvoering en de regie van het regulier onderhoud wel/niet/ten dele efficiënt? De respondent vermeldt relevante zwakten, sterkten, kansen of bedreigingen (SWOT). Er wordt niet specifiek gevraagd naar de waardering van het huidig regulier onderhoud. Er wordt geen waardeoordeel gevraagd. Er wordt gevraagd hoe de werking op het terrein wordt ervaren. Er wordt niet gevraagd of dat dan als een probleem wordt ervaren

of als slecht of goed. De antwoorden wat betreft de uitvoering houden verband met factoren die bepalend zijn voor een betere uitvoering van het regulier onderhoud. De antwoorden wat betreft de regie houden verband met factoren die er toe leiden dat het regulier onderhoud beter afgestemd of gecoördineerd wordt.

De eerste 5 subvragen (rij 1 tot 5) van de tabel zijn dezelfde als bij vraag 3. Indien de antwoorden verschillen of genuanceerd zijn ten opzichte van de antwoorden van vraag 3, worden deze in de tabel genoteerd. Subvraag 6 (rij 6) is een specifieke SWOT bij vraag 5.

Vraag 5 wordt gesteld voor de 3 aspecten van de onderzochte landschapsinfrastructuur. Zo wordt de vraag gesteld voor KLE (5a: uitvoering / 5b: regie), voor KHE (5c: uitvoering / 5d: regie), en voor RRI (5e: uitvoering / 5f: regie).

7.2. Analyse

De 24 enquêteformulieren werden op een hoger niveau getild. De data werden op een gesystematiseerde en geaggregeerde wijze in overzichtstabellen gebundeld. Vertrekkende van de 5 onderzoeksvragen van het enquêteformulier, werden voor elke onderzoeksvraag de antwoorden gebundeld tot 6 overzichtstabellen via de hieronder weergegeven analysemethode. Onderstaand schema verduidelijkt de overgang van de individuele dataset naar de algemene dataset. De volledige datasets zijn te raadplegen in de Bijlagennota op www.ipo-online.be.

1. Individuele dataset (vragen uit enquêteformulieren)	2. Analysemethode	3. Algemene dataset (titels overzichtstabellen)
VRAAG 1. Identificatiegegevens	-	-
VRAAG 2. Screening gebiedsdekkende opname en realisatie: stand van zaken?	Samentellen van kruisjes.	Tabel 2. Screening gebiedsdekkende opname en realisatie: stand van zaken?
VRAAG 3. Screening gebiedsdekkende opname en realisatie: waarom? Bron: vijf eerste rijen van de tabellen bij vragen 3a t.e.m. 3f.	Kwantitatieve clustering (zie 7.2.2).	Tabel 1. Wie doet wat en met welke middelen worden de werken gerealiseerd?
VRAAG 3. Screening gebiedsdekkende opname en realisatie: waarom? Bron: zesde rij (SWOT-data) van de tabellen bij vragen 3a t.e.m. 3f.	Kwalitatieve clustering (zie 7.2.3).	Tabel 2. Screening gebiedsdekkende uitvoering: waarom?
VRAAG 4. Efficiëntie van uitvoering en regie: stand van zaken?	Samentellen van kruisjes.	Tabel 4. Efficiëntie van uitvoering en regie: stand van zaken?

1. Individuele dataset (vragen uit enquêteformulieren)	2. Analysemethode	3. Algemene dataset (titels overzichtstabellen)
VRAAG 5. Efficiëntie van uitvoering en regie: waarom? Bron: zesde rij (SWOT-data) van de tabellen bij vragen 5a + 5c + 5e.	Kwalitatieve clustering (zie 7.2.3).	Tabel 5. Efficiëntie van uitvoering: waarom?
VRAAG 6. Efficiëntie van uitvoering en regie: waarom? Bron: zesde rij (SWOT-data) van de tabellen bij vragen 5b + 5d + 5f.	Kwalitatieve clustering (zie 7.2.3).	Tabel 6. Efficiëntie van regie: waarom?

7.2.1. Van vragen naar overzichtstabellen

Hieronder wordt verduidelijkt hoe de antwoorden van de vragenlijst van de individuele dataset werden verwerkt tot de overzichtstabellen van de algemene dataset.

> **TABEL 1. Wie doet wat en met welke middelen worden de werken gerealiseerd?**

Vraag 3: "Screening gebiedsdekkende opname en realisatie: waarom?" werd aan de respondent gesteld. Het eerste deel van het antwoord resulteerde in een overzicht van actoren, aard van werken en middelen. De data worden opgelijst in een tabel volgens kwantitatieve clustering (zie punt 7.2.2).

De kolom 'Wie?' geeft een overzicht van de actoren:

- 'wie' neemt er momenteel initiatief of geeft de opdracht tot het opnemen van dat regulier onderhoud?
- 'wie' voert dat regulier onderhoud uit op het terrein?
- 'wie' regisseert of coördineert dat regulier onderhoud?

De kolom 'Wat?' geeft een overzicht van de werken die worden uitgevoerd in het kader van regulier onderhoud. De kolom 'Middelen?' geeft een overzicht van de financiële bronnen waarop de uitvoerders beroep (kunnen) doen.

De kolommen vermelden de vragen waar de data aan gelinkt zijn.

		Wie?	Wat?	Middelen?
KLE	Opname?	3a (initiatief/organisatie)	-	-
	Realisatie?	3b (uitvoerder)	3b (werken)	3b (financiering)
	Regie?	3a (coördinator)	-	-
KHE	Opname?	3c (initiatief/organisatie)	-	-
	Realisatie?	3d (uitvoerder)	3d (werken)	3d (financiering)
	Regie?	3c (coördinator)	-	-
RRI	Opname?	3c (initiatief/organisatie)	-	-
	Realisatie?	3f (uitvoerder)	3f (werken)	3f (financiering)
	Regie?	3a (coördinator)	-	-

> **TABEL 2. Screening gebiedsdekkende opname en realisatie: stand van zaken?**

Vraag 2: "Screening gebiedsdekkende opname en realisatie: stand van zaken?" werd aan de respondent gesteld. Het antwoord resulteert in de mate waarin de gebiedsdekkendheid van het regulier onderhoud wordt bereikt met de ingezette middelen. Alle kruisjes worden samengeteld per type antwoord en de aantallen (#) worden weergegeven in een overzichtstabel. De laatste kolom van de tabel verzamelt alle blanco respondenten ('zonder keuze').

	Gebiedsdekkend:	Ja	Neen	Ten dele	Blanco
KLE	Opname?	#	#	#	#
	Realisatie?	#	#	#	#
KHE	Opname?	#	#	#	#
	Realisatie?	#	#	#	#
RRI	Opname?	#	#	#	#
	Realisatie?	#	#	#	#

> **TABEL 3. Screening gebiedsdekkende uitvoering: waarom?**

Vraag 3: "Screening gebiedsdekkende opname en realisatie: waarom?" werd aan de respondent gesteld. De analyse van deze vraag beperkt zich tot een verwerking van de SWOT-data. Bij het bekijken van de individuele dataset valt op dat de SWOT-data grotendeels gelijk zijn voor wat betreft opname en realisatie van het onderhoud. Daarom wordt bij de analyse verder geen onderscheid gemaakt tussen opname of realisatie maar wordt er gesproken van 'gebiedsdekkende uitvoering'. Dit verklaart tevens de hierboven vermelde titel. Het maakt de interpretatie van de SWOT-data eenvoudiger en leesbaarder. De SWOT-data worden geclusterd volgens de **kwalitatieve clustering** (zie 7.2.3). Dit levert de volgende overzichtstabel op:

	Sterkten en kansen	Zwakten en bedreigingen
KLE	CLUSTER 1	CLUSTER 1
	Data die onder deze cluster vallen	Data die onder deze cluster vallen
	....	....
KHE	Idem	Idem
RRI	Idem	Idem

> **TABEL 4. Efficiëntie van uitvoering en regie: stand van zaken?**

Vraag 4: "Efficiëntie van uitvoering en regie: stand van zaken?" werd aan de respondent gesteld. Het antwoord resulteert in de mate waarin het regulier onderhoud (als output) efficiënt wordt uitgevoerd en geregisseerd met de ingezette middelen (als input). Alle kruisjes worden samengeteld per type antwoord en weergegeven in een tabel. Dit levert de volgende overzichtstabel op:

	Efficiëntie van...	Ja	Neen	Ten dele	Geen antwoord (*)
KLE	...uitvoering?	#	#	#	#
	...regie?	#	#	#	#
KHE	...uitvoering?	#	#	#	#
	...regie?	#	#	#	#
RRI	...uitvoering?	#	#	#	#
	...regie?	#	#	#	#

(*) De laatste kolom van de tabel verzamelt alle blanco en/of de negatieve antwoorden. Voor de negatieve antwoorden i.k.v. de gebiedsdekkendheid (vraag 2) werd er logischerwijze niet bijkomend naar efficiëntie gevraagd.

> **TABEL 5. Efficiëntie van uitvoering: waarom?**

Vraag 5: "Efficiëntie van uitvoering en regie: waarom?" werd aan de respondent gesteld. De antwoorden verduidelijken de keuzen bij vraag 4 en resulteerden in een reeks SWOT-data. Om de leesbaarheid van de resultaten te bevorderen worden de SWOT-data inzake uitvoering en regie afzonderlijk geanalyseerd.

De SWOT-data betreffende uitvoering worden geclusterd volgens de kwalitatieve clustering (zie 7.2.3). Dit levert de volgende overzichtstabel op:

	Sterkten en kansen	Zwakten en bedreigingen
KLE	CLUSTER 1	CLUSTER 1
	Data die onder deze cluster vallen	Data die onder deze cluster vallen
	....	....
KHE	Idem	Idem
RRI	Idem	Idem

> **TABEL 6. Efficiëntie van regie: waarom?**

Vraag 5: "Efficiëntie van uitvoering en regie: waarom?" werd aan de respondent gesteld. De antwoorden verduidelijken de keuzen bij vraag 4 en resulteerden in een reeks SWOT-data. Om de leesbaarheid van de resultaten te bevorderen worden de SWOT-data inzake uitvoering en regie afzonderlijk geanalyseerd. De SWOT-data betreffende regie worden geclusterd volgens de kwalitatieve clustering (zie 7.2.3). Dit levert de volgende overzichtstabel op:

	Sterkten en kansen	Zwakten en bedreigingen
KLE	CLUSTER 1	CLUSTER 1
	Data die onder deze cluster vallen	Data die onder deze cluster vallen
	....	....
KHE	Idem	Idem
RRI	Idem	Idem

7.2.2. Kwantitatieve clustering

Bij de kwantitatieve clustering worden de antwoorden geordend.

- De antwoorden op de 'wie'-vragen worden geordend van bovenlokaal naar lokaal. De oplistings van de actoren gebeurt in een tabel. *Voorbeeld: Vlaams gewest > provinciebestuur > lokaal bestuur > andere*
- De antwoorden op de 'wat'-vragen volgen prioritair de volgorde van opsomming in voorafgaande definities. *Voorbeeld: Aard van de werken bij de realisatie van het regulier onderhoud van KLE 's stemt overeen met de wijze van definiëring van het onderhoud van KLE 's in de definitielijst van het enquêteformulier...*
- De antwoorden op de 'middelen'-vragen worden geordend van bovenlokale financieringsbron naar lokale financieringsbron. De oplistings van de financieringsbronnen gebeurt in een tabel. *Voorbeeld: Europa > Vlaams gewest > provinciebestuur > lokaal bestuur > andere*

7.2.3. Kwalitatieve clustering

Tijdens de analyse van de individuele dataset is er ruimte en tijd voor een correcte en finale interpretatie van de SWOT-data van de ingevulde enquêteformulieren. Een correcte interpretatie van deze SWOT data is van cruciaal belang. De gsystematiseerde datasets dienen immers als basis bij het formuleren van resultaten en conclusies. Tijdens de clustering werden de data (indien nodig, ter verheldering) bijkomend getoetst bij de respectievelijke respondent.

De SWOT-data van elk enquêteformulier worden zorgvuldig geïnterpreteerd als sterkte/kans of als zwakte/bedreiging. Er wordt nagegaan of de antwoorden betrekking hebben op de gebiedsdekkendheid van uitvoering, de efficiëntie van uitvoering of de efficiëntie van regie. Één antwoord kan immers meerdere interpretaties inhouden.

Er zijn ook antwoorden waarbij wordt verwezen naar vorige antwoorden. Daar waar in de enquêteformulieren 'idem' staat vermeld, wordt het antwoord in de overzichtstabellen van de gsystematiseerde dataset integraal hernomen.

De antwoorden worden gsystematiseerd. Tijdens de interpretatie worden alle **antwoorden geclusterd** volgens een **bottom-up methode**. De antwoorden die in nauwe relatie tot elkaar staan (zogenaamde homogene data) worden onder één cluster gebracht.

Een cluster wordt bij elke respondent maximaal 1 keer geteld als zwakte/bedreiging en maximaal 1 keer als sterkte/kans. Het kan wel zijn dat eenzelfde cluster bij de ene respondent meer informatie dekt dan bij een andere respondent.

Deze clustering zorgt uiteindelijk voor de verdichting van de antwoorden naar resultaten. Zonder de clustering zouden de oorspronkelijke enquêteformulieren moeten interpreteerbaar zijn. Gezien de brede waaier aan aspecten die aan bod kwamen tijdens de interviews werd in samenspraak met de procesbegeleider en de voorzitter gekozen voor deze clustermethode.

Er wordt geopteerd voor een beperkt aantal clusters. Het clusteren blijft uiteraard vrij subjectief.

Elke cluster wordt gedefinieerd (o.a. o.b.v. Grote Van Dale, 15e ed., 2005). De gebruikte terminologie dekt de inhoud van de cluster maximaal.

Aan de clusters wordt vervolgens een **grootteorde** toegekend conform het aantal respondenten dat deze cluster heeft aangehaald. De grootteorde van elke cluster wordt afzonderlijk bepaald **voor de sterkte/kansen** ($x/24$) **en de zwakten/bedreigingen** ($y/24$). Clusters met het grootste aantal respondenten zijn aldus de meeste relevante clusters i.k.v. dit onderzoek. Zij vormen de belangrijkste resultaten.

7.2.4. Definitielijst clusters

Deze definitielijst werd reeds vooraan in deze publicatie weergegeven.

7.3. Weergave van de resultaten

De overzichtstabellen met alle verwerkte data worden weergegeven in de Bijlagennota, te raadplegen op **www.ipo-online.be**.

7.3.1. Algemeen beeld

De resultaten geven een algemeen beeld van het huidig regulier onderhoud van de landschappelijke en recreatieve infrastructuur in Vlaanderen. Zij worden afgeleid uit de overzichtstabellen van de algemene dataset.

In de tekst wordt het totaal aantal respondenten vermeld die de grootteorde van de cluster bepalen. Het totaal aantal respondenten is de som $(x+y)$ van het aantal respondenten die de cluster vermelden als sterkte/kans $(x/24)$ en het aantal respondenten die de cluster vermelden als zwakte/bedreiging $(y/24)$.

De clusters worden niet opnieuw gedefinieerd om de omvang van het rapport te beperken en geen verwarring te scheppen door het dubbel plaatsen van definities in het eindrapport. De data die door de betreffende cluster worden gedekt, worden samengevat. Opvallende tendensen en accenten blijven vermeld.

De resultaten worden aldus op de volgende manier gestructureerd neergeschreven:

De eerste/tweede/derde/... cluster '**NAAM CLUSTER**' wordt $(x+y)$ maal vermeld (totaal # vermeldingen van de cluster) waarbij x maal als sterkte/kans en y maal als zwakte/bedreiging.

De daarop volgende cursieve tekst betreft de verklaringen die onder de vermelde cluster vallen. Het zijn voor alle duidelijkheid geen conclusies maar een laatste verdichting van de antwoorden van de respondenten zoals ze ook uitgebreider neergeschreven staan in de overzichtstabellen. Het is in geen geval de verwoording van de auteur. De verklaringen die onder de sterkten/kansen vallen worden gescheiden van de verklaringen die onder de zwakten/bedreigingen vallen. Zo krijgen we steeds 2 paragrafen voor elke besproken cluster. Binnen elke paragraaf wordt de verklaring die het meest als sterkte/kans of als zwakte/bedreiging valt, eerst vermeld.

Bv.:

Wat hier volgt is de samenvatting van de verzamelde data die onder deze cluster vallen...

De data die onder deze cluster vallen zijn...

Dit betekent volgens de verwoordingen van de respondenten...

Sterkten/kansen zijn...

Zwakten/bedreigingen zijn...

De algemene dataset wordt vervolgens als basis gebruikt voor een verdere nuancering naar grondgebied en bestuurstype. Dergelijke genuanceerde waarnemingen kunnen creatieve oplossingen of uitdagende beleidsaanbevelingen aanreiken voor de themagroep.

7.3.2. Territoriaal beeld

De algemene dataset wordt geherstructureerd naar de vijf provinciale grondgebieden. De analyse gebeurde minder gedetailleerd dan voor het algemeen beeld. De afgeleide resultaten geven een algemene impressie van het huidig regulier onderhoud van de landschappelijke en recreatieve infrastructuur binnen de Vlaamse provinciale grondgebieden. Op basis van deze resultaten is het mogelijk op een bondige manier eventuele verschillen of gelijkenissen tussen deze grondgebieden aan te duiden.

7.3.3. Bestuurlijk beeld

Een derde beeld is dan het bestuurlijk beeld. De algemene dataset wordt opnieuw geherstructureerd naar de vijf onderzochte bestuurseenheden. De analyse gebeurde minder gedetailleerd dan voor het algemeen beeld. De afgeleide resultaten geven een algemene impressie van het huidig regulier onderhoud van de landschappelijke en recreatieve infrastructuur in de verschillende Vlaamse bestuurseenheden of -types. Op basis van deze resultaten is het mogelijk op een bondige manier eventuele verschillen of gelijkenissen tussen steden, gemeenten, provinciebesturen, intercommunales of samenwerkingsverbanden en het middenveld aan te duiden.

7.4. Formuleren van conclusies

Conclusies zijn de vertaling naar een niet technisch publiek waarbij de resultaten worden omgezet in begrijpelijke mensentaal. De conclusies worden in deze brochure overgenomen uit het eindrapport.

De conclusies moeten de lezer een antwoord geven voor de gestelde vragen:

- Wordt het regulier onderhoud van landschappelijke en recreatieve infrastructuur vandaag gebiedsdekkend uitgevoerd in Vlaanderen?
- Wordt dat regulier onderhoud van landschappelijke en recreatieve infrastructuur vandaag efficiënt uitgevoerd in Vlaanderen?
- Wordt dat regulier onderhoud van landschappelijke en recreatieve infrastructuur vandaag op een efficiënte wijze geregistreerd in Vlaanderen?

Verantwoording fotografie

Cover pag. 1, 4, 12, 34, 48: Regionaal Landschap Kempen en Maasland

Pag. 6: Regionaal Landschap IJzer & Polder

Pag. 8, 26: Provinciale Landbouwkamer voor Oost-Vlaanderen

Pag. 11, 21, 48 (bovenste foto): Regionaal Landschap Noord-Hageland

Pag. 13, 39 - 40, 44: Regionaal Landschap Lage Kempen

Pag. 24, 30, 43: Intergemeentelijk Opbouwwerk Arrondissement Leuven

Pag. 28: Regionaal Landschap Zenne Zuun & Zoniën

www.vlm.be
www.ipo-online.be

Vlaamse landmaatschappij ~ Afdeling Platteland
Dienst Vlaams Geïntegreerd Plattelandsbeleid en Advisering
T. 02 543 69 73 ~ ipo@vlm.be
Gulden Vlieslaan 72 ~ 1060 Brussel

